

Овај пројекат финансира
Европска унија

#EY
ЗА ТЕБЕ

BESKUĆNIŠTVO U NOVOM SADU: ADMINISTRATIVNI KONTEKST, DEO POTREBA I PREPORUKE

Овај пројекат финансира
Европска унија

**#EY
ЗА ТЕБЕ**

BESKUĆNIŠTVO U NOVOM SADU: ADMINISTRATIVNI KONTEKST, DEO POTREBA I PREPORUKE

decembar, 2025. godine

Izdavač:

„ADRA – Adventistički razvojni i humanitarni rad“

Za izdavača:

Igor Mitrović

Urednica:

Milica Vasilijić

„ADRA – Adventistički razvojni i humanitarni rad“

(Mreža za borbu protiv beskućništva)

Istraživački i autorski tim:

Branka Kresoja, Udruženje građana „Grupa Budi jedan“

Nataša Pušić Živanov, Udruženje građana „Grupa Budi jedan“

Marija Ristić Milovanović, Udruženje građana „Grupa Budi jedan“

Tanja Stojković, Udruženje građana „Ekumenska Humanitarna Organizacija“

Vuk Kockar, Udruženje građana „Ekumenska Humanitarna Organizacija“

Igor Mitrović, „ADRA – Adventistički razvojni i humanitarni rad“

(Mreža za borbu protiv beskućništva)

Boris Sijerković, „ADRA – Adventistički razvojni i humanitarni rad“

(Mreža za borbu protiv beskućništva)

Milica Vasilijić, „ADRA – Adventistički razvojni i humanitarni rad“

(Mreža za borbu protiv beskućništva)

Fotografija sa naslovnice:

Miloš Stošić

Lektura i korektura:

Ana Đukić

Prelom i dizajn:

Jasmina Živković

Ova publikacija objavljena je uz finansijsku pomoć Evropske unije. Za sadržinu ove publikacije isključivo je odgovorna „ADRA“ i ta sadržina nipošto ne izražava zvanične stavove Evropske unije.

SADRŽAJ

UVODNE NAPOMENE

5–7

METODOLOGIJA I OBUHVAT ISTRAŽIVANJEM

8–10

GLAVNI UVIDI

I. ADMINISTRATIVNI KONTEKST

13–19

II. PODACI O UZRASTU I POLU DOSEGNUTIH LJUDI, TRAJANJU SITUACIJE BESKUĆNIŠTVA, ISKUSTVIMA NASILJA I DISKRIMINACIJE

20–27

III. PRAVNA I ADMINISTRATIVNO-DRUŠTVENA VIDLJIVOST LJUDI U SITUACIJI BESKUĆNIŠTVA

28–38

IV. POTREBE

39–45

PREPORUKE

46–51

BIBLIOGRAFIJA

52–55

UVODNE NAPOMENE

Beskućništvo je složen društveni problem koji nije jasno i dosledno definisan u legislativi i planskim dokumentima Republike Srbije, te izostaje njegovo adekvatno praćenje. Utvrđivanje broja ljudi koji se nalaze u situaciji beskućništva putem popisa ili na nivou intersekcije s podacima o korišćenju izvesnih usluga socijalne zaštite ili prava iz oblasti materijalnih davanja nije adekvatan pristup, i ne daje pravu sliku o broju, a ni o potrebama ljudi koji se nalaze u ovoj situaciji, što za posledicu ima neprilagođene politike i prakse.

Prema Evropskoj tipologiji beskućništva i stambene isključenosti (u daljem tekstu: ETHOS tipologija) koju su razvile Evropska federacija nacionalnih organizacija koje rade s ljudima u situaciji beskućništva i Evropska opservatorija za beskućništvo, predlažu se sledeći operativni koncepti: 1) beskućništvo, kojim se označava nedostatak krova nad glavom i nedostatak stana ili kuće; i 2) stambena isključenost, koja se odnosi na nesiguran i neadekvatan smeštaj.¹ Prema tipologiji ponuđenoj na Konferenciji evropskih statističara Evropske komisije Ujedinjenih nacija za Evropu (2009), nedostatak krova nad glavom odgovarao bi terminu „primarno beskućništvo“, dakle život na ulicama, bez skloništa, dok bi se termin „sekundarno beskućništvo“ odnosio na osobe koje nemaju stalno mesto boravka, te menjaju adrese (skloništa, institucije, stanove).² Prema Zakonu o stanovanju i održavanju zgrada (2016, 2020),³ pojam „beskućnik“ definiše se kao lice „koje živi na ulici bez zaklona, odnosno u prostoru koje nije stan, odnosno drugi oblik

¹ Bilinović Rajačić, A. i Čikić, J. (2021). *Beskućništvo: teorija, prevencija, intervencija*. Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadu – Filozofski fakultet, str. 14–24.

² Jugović, A., Luković, M. (2012). „Fenomenologija beskućništva u savremenom društvu“. *Socijalna misao*, 4/2012, str. 13.

³ Zakon o stanovanju i održavanju zgrada. „Službeni glasnik RS“, br. 104/16 i 9/20 – dr. zakon.

stambenog smeštaja u skladu sa ovim zakonom“ (član 3). Ljudi u situaciji beskućništva, posebno ljudi bez krova nad glavom, neretko se u zvaničnim dokumentima označavaju pojmom „beskućnik“ (primer je prethodno pomenuti zakon) što smatramo neprimerenim, jer ovaj termin ljude dodatno izlaže dehumanizaciji i stereotipizaciji. Potrebe i iskustva ljudi koji žive na ulicama, u parkovima, nalaze skloništa u napuštenim zgradama, neadekvatnim smeštajima, ili koriste usluge socijalne zaštite namenjene ljudima u situaciji beskućništva u Novom Sadu, biće okosnica ovog izveštaja.

Mreža za borbu protiv beskućništva (u daljem tekstu: Mreža) u trenutku objavljivanja ove publikacije okuplja osam udruženja i kolektiva iz Beograda⁴ i Novog Sada⁵ i već nekoliko godina radi na unapređenju vidljivosti problema beskućništva u stručnoj i široj javnosti, kao i unapređenju praksi i politika u pogledu prevencije i akcija podrške ljudima koji se nalaze u situaciji beskućništva.⁶ U toku 2024. projektom „Borba protiv beskućništva zasnovana na ljudskim pravima i međusektorskoj saradnji“, koji je podržala Evropska unija, a čiji je nosilac „ADRA Srbija“, podstaknut je dalji razvoj Mreže i započelo je mapiranje aktera⁷ koji pružaju neki vid podrške ljudima u situaciji beskućništva ili u riziku od beskućništva širom Srbije. Nakon inicijalnih sastanaka u Novom Sadu, u okviru istog projekta održan je i trening o radu s ljudima u situaciji beskućništva, kojim su dalje učvršćena nova partnerstva.

„Na krilima“ tih aktivnosti, u decembru 2024. „ADRA – Adventistički razvojni i humanitarni rad“ (u daljem tekstu: „Adra“), u partnerstvu sa sekretarijatom Mreže i partnerima iz Novog Sada, udruženjem građana „Grupa Budi jedan“ (u daljem tekstu: Grupa B1)⁸ i udruženjem građana „Ekumenska humanitarna organizacija“ (u daljem tekstu: EHO),⁹ sredstvima Crkve Isusa Hrista svetaca poslednjih dana, sprovela je istraživanje koje je imalo više

⁴ Članice sa sedištem u Beogradu: Inicijativa za ekonomska i socijalna prava A11 (www.a11initiative.org), „ADRA – Adventistički razvojni i humanitarni rad“ (www.adra.org.rs), Klikaktiv – Centar za razvoj socijalnih politika (www.klikaktiv.org), Liceulice (www.liceulice.org), PIN – Mreža psihosocijalnih inovacija (www.psychosocialinnovation.net) i Caritas Srbije (www.caritas.rs).

⁵ Članice sa sedištem u Novom Sadu: Omladinski centar CK13 (ck13.space) i Kuhinja solidarnosti NS (www.facebook.com/kuhijasolidarnosti/).

⁶ Više o Mreži možete pročitati na nalozima na društvenim mrežama www.facebook.com/people/Mreža-za-borbu-protiv-beskućništva/61552162610432/, www.instagram.com/mrezabeskucnistvo/.

⁷ Svi pojmovi upotrebljeni u muškom gramatičkom rodu obuhvataju muški i ženski rod i druge rodne identifikacije lica na koje se odnose.

⁸ Internet prezentacija udruženja Grupa B1 – www.groupb1.org.

⁹ Internet prezentacija udruženja EHO – www.ehons.org.

elemenata: mapiranje i analizu pojedinih pokrajinskih i novosadskih politika; razgovore s ljudima koji se nalaze u situaciji beskućništva (uz podelu LIDL vaučera i vaučera za ćebad i jakne); i razgovore s predstavnicama pojedinih relevantnih institucija. Pored toga, uz podršku volontera i volonterki kolektiva Kuhinje solidarnosti NS, u prostoru Omladinskog centra CK13 realizovana je i podela artikala za ublažavanje posledica beksućništva (ćebadi i jakni). Važno je napomenuti i da je istraživanje sprovedeno neposredno nakon pada nadstrešnice na Železničkoj stanici u Novom Sadu, 1. novembra 2024, tragičnog događaja koji je duboko uticao na mnoge društvene procese u Novom Sadu i Republici Srbiji, usled čega su pojedine planirane aktivnosti prilagođene odnosno promenjene.

Detaljniji prikaz korišćene metodologije, kao i ključnih nalaza istraživanja, dat je u narednim poglavljima. Preporuke predstavljene u ovom izveštaju rezultat su neposredne saradnje s osobama koje su bile u fokusu istraživanja, polazeći od stava da su upravo one najpozvanije da doprinesu planiranju efikasne i održive podrške. Stoga, najveću zahvalnost na poverenju koje nam je ukazano dugujemo upravo ljudima koji su deljenjem svog iskustva učinili ovaj poduhvat relevantnim i svrsishodnim.

Izveštaj je priređen u nadi da će preporuke i saradnje inicirane kroz ovo istraživanje proizvesti partnerstva u korist poštovanja ljudskih prava ljudi u situaciji beskućništva, i doprineti razvoju preventivnih mera, te solidarnijem i pravednijem kontekstu.

Urednica

METODOLOGIJA I OBUHVAT ISTRAŽIVANJEM

Istraživanje i podela artikala za ublažavanje posledica beskućništva realizovani su u periodu od decembra 2024. do marta 2025. godine. Sprovedene aktivnosti imale su za cilj upoznavanje s ljudima u situaciji beskućništva u Novom Sadu i obezbeđivanje participativno produkovanih preporuka za razvoj usluga, uz bolje razumevanje administrativnog konteksta.

Realizovano istraživanje bilo je kvalitativnog karaktera s definisana tri specifična cilja predstavljena u tekstu koji sledi. U realizaciji istraživanja korišćene su dve istraživačke tehnike: polustrukturisani intervju i analiza sadržaja – pravnih i administrativnih dokumenata.

Specifični ciljevi:

1. Utvrđivanje potreba ljudi koji spavaju na ulicama ili u napuštenim objektima, odnosno posećuju usluge Svratišta pri Gerontološkom centru (u daljem tekstu: Svratiste) i sezonsku uslugu Prenocište, pri Centru za socijalni rad u Novom Sadu.

S ciljem utvrđivanja potreba ljudi, razvijeni su polustrukturisani upitnik¹⁰ i uputstvo za realizaciju istraživanja na terenu,¹¹ koje je naglašavalo poštovanje *outreach* (u daljem tekstu: autrič) principa rada.¹² Razgovori¹³ su vođeni s ljudima u situaciji beskućništva na

---

¹⁰ Polustrukturisani upitnik pripremili su Milica Vasilijić, Boris Sijerković, Milica Jocić i Igor Mitrović.

¹¹ Instrukcije za sprovođenje intervju pripremili su Milica Vasilijić i Boris Sijerković.

¹² Više o principima rada na koje je terenski deo istraživanja oslonjen videti u: Vasilijić, M. (2021). *Priručnik o outreach radu – organizovanje, sprovođenje i razvoj outreach programa*. Beograd: Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva Vlade Republike Srbije, Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH.

¹³ Terensko istraživanje s ljudima bez krova nad glavom sproveli su Tanja Stojković i Vuk Kockar. Obradu podataka iz intervju sprovedli su: Tanja Stojković, Vuk Kockar i Boris Sijerković.

ulicama, kao i na mestima koja koriste kao skloništa ili gde provode vreme. Dvočlani tim EHO-a koji je sprovodio deo terenskog istraživanja prethodno nije poznao ljude, a informacije o lokacijama koje treba obići prikupljene su iz različitih izvora, dok je transfer poverenja u pojedinim slučajevima pravljen i od strane timova koji sprovode usluge koje ljudi u situaciji beskućništva posećuju (Kuhinja solidarnosti NS, Protestantska Hrišćanska Zajednica (u daljem tekstu: PHZ) odnosno projekat „Ruka za druga“,¹⁴ Svratište, Prenočište, koje realizuje nadležni Centar za socijalni rad). Posećeno je 26 lokacija (najmanje po dva puta), od kojih je na 14 realizovano 75 razgovora i podeljena su 72 vaučera za artikle za ublažavanje posledica beskućništva (troje ljudi nije želelo vaučere). Svi prikupljeni podaci u daljem tekstu, prikazani u vidu procenata, zaokruženi su bez decimala.

2. Prikupljanje informacija o problemu beskućništva u Novom Sadu od strane dostupnih relevantnih aktera na nivou Novog Sada i Autonomne Pokrajine Vojvodine.

Intervjue¹⁵ s predstavnicima institucija / nezavisnih organa¹⁶ relevantnim za sagledavanje dosadašnjih akcija i njihovog osvrta na ovaj društveni problem sproveda je članica udruženja Grupa B1 u saradnji s predstavnicom „Adre“, odnosno Mreže. Intervjui su vođeni s predstavnicama sledećih institucija: Pokrajinski zaštitnik građana – ombudsman, Lokalni ombudsman Grada Novog Sada i Centar za socijalni rad Grada Novog Sada (u daljem tekstu: CSR NS).

3. Analiza relevantnih politika i izveštaja na nivou Novog Sada i Autonomne Pokrajine Vojvodine, kroz prizmu problema beskućništva. Analizu sadržaja relevantnih novosadskih i pokrajinskih strateških i programskih dokumenata, kao i izveštaja, i prikupljanje informacija o dostupnim uslugama za ljude u situaciji beskućništva u Novom

---

¹⁴ Fejsbuk prezentacija projekta PHZ „Ruka za druga“ www.facebook.com/groups/2293957197283549/.

¹⁵ Intervjue s predstavnicama institucija pripremila je i sproveda Marija Ristić Milovanović uz podršku Milice Vasilijić.

¹⁶ Razgovori su vođeni s predstavnicima institucija koji su bili dostupni u periodu sprovođenja ovog segmenta istraživanja, odnosno kolegama koji su odgovorili na poziv za sastanak.

Sadu realizovao je tim Grupa B1.¹⁷ Ovaj izveštaj predstavlja analizu informacija iz sledećih dokumenata: Plan razvoja AP Vojvodine 2023–2030. godine,¹⁸ dokumenata Pokrajinskog zavoda za socijalnu zaštitu (Mapiranje usluga i programa socijalne zaštite u nadležnosti Jedinica lokalne samouprave u AP Vojvodini,¹⁹ Objedinjeni izveštaj o radu lokalnih pružalaca usluga socijalne zaštite u AP Vojvodini za 2023. godinu,²⁰ Objedinjeni izveštaj o radu ustanova za smeštaj odraslih i starijih u AP Vojvodini za 2023. godinu²¹), zatim Plan razvoja Grada Novog Sada za period 2023–2030. godine,²² Odluku o stambenom zbrinjavanju na teritoriji Grada Novog Sada kao vid stambene podrške,²³ Pravilnik o stambenom zbrinjavanju,²⁴ Zdravstveno stanje stanovništva Grada Novog Sada 2019. godine,²⁵ Program unapređenja socijalne zaštite Grada Novog Sada u 2024. godini,²⁶ Izveštaj o radu Centra za socijalni rad Grada Novog Sada za 2023. godinu,²⁷ Izveštaj o radu ustanove Gerontološki centar „Novi Sad“ za 2024. godinu,²⁸ kao i Izveštaj o radu Centra za socijalni rad Grada Zrenjanina za 2023. godinu.²⁹

¹⁷ Analizu sadržaja realizovale su Branka Kresoja i Nataša Pušić Živanov.

¹⁸ *Plan razvoja AP Vojvodine 2023–2030. godine* (2023). Novi Sad: Pokrajinski sekretarijat za regionalni razvoj, međuregionalnu saradnju i lokalnu samoupravu.

¹⁹ *Mapiranje usluga i programa socijalne zaštite u nadležnosti jedinica lokalne samouprave u AP Vojvodini*. Novi Sad: Pokrajinski zavod za socijalnu zaštitu.

²⁰ *Objedinjeni izveštaj o radu lokalnih pružalaca usluga socijalne zaštite u AP Vojvodini za 2023. godinu*. Novi Sad: Pokrajinski zavod za socijalnu zaštitu.

²¹ *Objedinjeni izveštaj o radu ustanova za smeštaj odraslih i starijih u AP Vojvodini za 2023. godinu*. Novi Sad: Pokrajinski zavod za socijalnu zaštitu.

²² *Plan razvoja Grada Novog Sada za period 2023–2030. godine*. (2023). „Službeni list grada Novog Sada“, broj 58/22.

²³ *Odluka o stambenom zbrinjavanju na teritoriji Grada Novog Sada kao vid stambene podrške*. „Službeni list Grada Novog Sada“, broj 20/23.

²⁴ *Pravilnik o stambenom zbrinjavanju*. „Službeni list Grada Novog Sada“, broj 54/23.

²⁵ *Zdravstveno stanje stanovništva Grada Novog Sada 2019. godine*. (2020). Novi Sad: Institut za javno zdravlje Vojvodine.

²⁶ *Program unapređenja socijalne zaštite Grada Novog Sada u 2024. godini*. „Službeni list Grada Novog Sada“, broj 2/24.

²⁷ *Izveštaj o radu Centra za socijalni rad Grada Novog Sad za 2023. godinu* (2024). Novi Sad: Centar za socijalni rad Grada Novog Sada.

²⁸ *Izveštaj o radu ustanove Gerontološki centar „Novi Sad“ za 2024. godinu*. (2025). Novi Sad: Ustanova socijalne zaštite Gerontološki centar „Novi Sad“.

²⁹ *Izveštaj o radu Centra za socijalni rad Grada Zrenjanina za 2023. godinu*. (2024). Republika Srbija Autonomna Pokrajina Vojvodina Centar za socijalni rad Grada Zrenjanina.

GLAVNI UVIDI

Glavni uvidi biće sažetije predstavljeni po celinama (u sivim poljima), dok će obrazloženja za uvide pratiti celine. Izveštaj „Beskućništvo u Novom Sadu – administrativni kontekst, deo potreba i preporuke“ (u daljem tekstu: Izveštaj) ne predstavlja prostu kompilaciju uvida dobijenih korišćenjem prethodno navedenih tehnika, već njihovu sintezu, koja za posledicu ima razvoj argumentacije i preporuka čijom bi primenom bilo unapređeno poštovanje ljudskih prava i čuvanje dostojanstva ljudi koji su u situaciji beskućništva.

I. ADMINISTRATIVNI KONTEKST

- Važeci Plan razvoja AP Vojvodine 2023–2030. godine apostrofira važnost razvoja usluga socijalne i zdravstvene zaštite, posebno naglašavajući dostupnost i pristupačnost usluga socijalne zaštite, što predstavlja šansu za razvoj inovativnih usluga za ljude u situaciji beskućništva i unapređenje uslova u postojećim uslugama.
- U Autonomnoj Pokrajini Vojvodini (u daljem tekstu: APV) planovi razvoja gradova i opština koji sadrže i plan za socijalnu zaštitu češće su prisutni od lokalnih strategija razvoja socijalne zaštite, programa i akcionih planova. Prisustvo izvesnih usluga u odgovarajućim odlukama gradova i opština ne garantuje njihovo sprovođenje. Takođe, pojedine usluge na teritoriji APV sprovede nelicencirani pružaoci usluga.
- U analiziranim dokumentima mapirane su isključivo usluge socijalne zaštite koje su u nadležnosti lokalnih samouprava, te nije mapiran izveštaj o svim uslugama i aktivnostima koje se sprovode za marginalizovane grupe ljudi, uključujući i ljude u situaciji beskućništva, koji bi uključio i usluge i aktivnosti od strane organizacija civilnog društva i neformalnih kolektiva, što znači da je nedovoljno prepoznat obim podrške koje ovi akteri pružaju.
- Prema dokumentu Plan razvoja Grada Novog Sada za 2023–2030. godinu kao šanse navedeni su: širenje, unapređenje i razvoj usluga socijalne

zaštite, info centra o dostupnosti usluga, kao i potencijal nevladinih organizacija, a ključnim merama: 4.1.2. Sprovođenje stambene podrške radi rešavanja stambenih potreba građana, 4.2.6. Obezbeđivanje uslova za bolju dostupnost i pristupačnost zdravstvene zaštite stanovništva, i 4.2.7. Podrška planiranju društvene brige za javno zdravlje, može se značajno unaprediti položaj ljudi u situaciji beskućništva ako se njihove specifične situacije nedvosmisleno uvažavaju.

- U Planu razvoja Grada Novog Sada za 2023–2030. godinu (4.1.2), Odluci o stambenom zbrinjavanju na teritoriji Grada Novog Sada i Pravilniku o stambenom zbrinjavanju eksplicitno se kao potencijalni korisnik ovog vida podrške navodi i osoba u situaciji beskućništva.
- Nisu pronađeni podaci o tome da li je među korisnicima socijalnog stanovanja u zaštićenim uslovima bilo i ljudi u situaciji beskućništva.

Plan razvoja AP Vojvodine 2023–2030. godine relevantan je okvir za dalji razvoj usluga. Iako se ne spominju u kontekstu beskućništva, u okviru SWOT analize³⁰ za Razvojni pravac 4, kao slabosti i pretnje prepoznati su mnogi sistemski uzroci beskućništva: „nedovoljni kapaciteti i loše stanje postojećih objekata i opreme institucija socijalne zaštite i ustanova koje se bave zbrinjavanjem socijalno ugroženih grupa“, „porast siromaštva i visok stepen socijalne nejednakosti“, „porast nasilja u porodici“, „nedovoljna senzibilnost poslodavca u vezi sa zapošljavanjem ranjivih grupa“, „velika raširenost rodni stereotipa i predrasuda“ (str. 154). Prema ovom dokumentu, u oblasti društvenog razvoja, pomenuti Razvojni pravac 4, odnosno cilj 9 Delotvorne, efikasne, dostupne i pristupačne zdravstvene i socijalne usluge koje omogućavaju kvalitetniji životni standard, poboljšanje javnog zdravlja i zdrave životne stilove stanovnika i stanovnica AP Vojvodine, najdirektnije se tiču pitanja razvoja usluga. Ispunjavanje ovog cilja predviđa stvaranje mreže raznovrsnih i dostupnih usluga u zajednici u skladu s potrebama korisnika. U delu koji se odnosi na razvoj zdravstva apostrofira se zdravstvo koje ostvaruje zaštitu grupacijama stanovništva koje su izložene

³⁰ SWOT predstavlja analitičku tehniku – *Strengths* (snage), *Weaknesses* (slabosti), *Opportunities* (šanse) i *Threats* (pretnje).

povećanom riziku od obolevanja, i u tom smislu koristi se pojam „socijalno ugroženo stanovništvo“ (str. 156–157), dok se merom 9.2. posebno ističu „fizička, geografska i ekonomska“ dostupnost usluga socijalne zaštite (str. 159). U oblasti ekonomskog razvoja, definisani su cilj 1. i mera 1.4. – razvoj socijalnog preduzetništva, koja treba da doprinese „poslovanju u kome se ostvarena dobit ulaže u integraciju društveno osetljivih grupa“ (str. 58).

Izveštaj Pokrajinskog zavoda za socijalnu zaštitu iz 2023. pod nazivom **Mapiranje usluga i programa socijalne zaštite u nadležnosti Jedinica lokalne samouprave u AP Vojvodini** daje pregled situacija u 35 mapiranih jedinica od ukupno 45 jedinica lokalnih samouprava (u daljem tekstu: JLS) u Vojvodini. U ovom izveštaju konstatuje se da Strategija razvoja socijalne zaštite postoji u 11 JLS, Program unapređenja socijalne zaštite postoji u 9 JLS, Akcioni plan strategije ili programa u oblasti socijalne zaštite u 3 JLS, dok je Plan razvoja JLS koji sadrži socijalnu zaštitu znatno zastupljeniji, te postoji u 25 JLS (str. 5–6). Važno je napomenuti da se u 18 JLS ne realizuju sve usluge koje su definisane Odlukama o socijalnoj zaštiti. Kao razlozi su navedeni: nedostatak finansijskih sredstava, licenciranih pružalaca usluge, infrastrukture, nedovoljan broj korisnika određenih usluga, kao i to da se usluga pruža na teritoriji druge JLS, a pojedine su pomenule da je u toku uspostavljanje usluga (str. 6–7). Prema **Objedinjenom izveštaju o radu lokalnih pružalaca usluga socijalne zaštite u AP Vojvodini za 2023. godinu**, tokom 2023. na teritoriji Autonomne Pokrajine Vojvodine usluge socijalne zaštite pružalo je 79 organizacija socijalne zaštite (str. 3). U oba izveštaja pomenute su i usluge od primarnog značaja za ljude u situaciji beskućništva, kao i ljudi u situaciji beskućništva, o čemu će biti više reči u poglavlju III ovog izveštaja.

U Planu razvoja Grada Novog Sada za period 2023–2030. godine među glavnim prioritetima navode se: rešavanje problema najugroženijih grupa, jačanje ekonomije, iskorenjivanje siromaštva, kvalitetnije obrazovanje, pitanje mladih, rodna ravnopravnost i osnaživanje položaja žena, zdrava životna sredina i jačanje institucija, kao i ulaganje maksimalnih napora u oblasti unapređenja poštovanja ljudskih prava i vladavine prava. Ovde je bitno napomenuti da se u SWOT analizi za oblast društveni razvoj u pretnjama detektuju i „odsustvo porodične brige i staranja, porast broja obolelih od demencije i drugih mentalnih smetnji, kao i drugi problemi u porodici koji zahtevaju intervenciju sistema“, te „porast broja korisnika zdravstvene i socijalne zaštite i veće potrebe za ovim uslugama“ (str. 2952–2954). Kao šanse, između ostalih, navedene su sledeće: „uvođenje novih vidova javno-privatnih partnerstava“; „proširenje kapaciteta ustanova socijalne

zaštite za pružanje usluga socijalne zaštite na nivou Grada“; „unapređenje i razvoj postojećih usluga socijalne zaštite i uvođenje novih“; „info centar o dostupnosti uslugama iz oblasti socijalne i dečje zaštite“; „mogućnost razvoja usluga palijativnog zbrinjavanja i razvoj usluga predah smeštaja za odrasle i starije“; „potencijal u nevladinim organizacijama“ (str. 2952–2954). Plan ima četiri prioriteta, a od interesa za ovu analizu jesu Prioritetni cilj 1: Pametan grad – jačanje otpornosti kroz koncept komunalno uređenog i „pametnog grada“ i Prioritetni cilj 2: Ljudski potencijal – izgradnja potencijala za razvoj kroz jačanje ljudskih resursa. U okviru Prioritetnog cilja 1 navodi se i ključna mera 4.1.2. Sprovođenje stambene podrške radi rešavanja stambenih potreba građana (str. 2967–2970), a u opisu mere navedeno je da je „Zakonom o stanovanju i održavanju zgrada propisana podrška kao oblik svake pomoći za stanovanje licu koje iz socijalnih, ekonomskih i drugih razloga ne može sopstvenim sredstvima da reši stambenu potrebu po tržišnim uslovima za sebe i svoje porodično domaćinstvo“. Grad Novi Sad u skladu s ovim zakonom sprovodi sledeće vidove stambene podrške: kupovinu ili drugi način sticanja prava svojine nad stanom ili porodičnom kućom; i pomoć za ozakonjenje stana ili porodične kuće. Postupak sprovođenja stambene politike, uslovi i postupak dodele regulisani su Zakonom i Odlukama Skupštine Grada Novog Sada. Takođe, Grad Novi Sad vrši i stambeno zbrinjavanje kao vid stambene podrške propisane Zakonom o stanovanju i održavanju zgrada (2016, 2020), a način, uslovi i postupak propisani su **Odlukom o stambenom zbrinjavanju na teritoriji Grada Novog Sada**. U kratkom opisu jedne od aktivnosti Plana razvoja u okviru mere 4.1.2. navodi se da je obezbeđenje stanova namenjeno za osetljive kategorije stanovništva, a kao takvi su u ovom dokumentu prepoznati „ratni vojni invalidi, beskućnici, žrtve porodičnog nasilja, lica sa nedostajućim zanimanjima“ i dr. (str. 2969). Kao tipovi podrške navode se „kupovina, dodela, zakup, ozakonjenje, stambeno zbrinjavanje, subvencionisanje zakupnine“ (str. 2969). U Odluci o stambenom zbrinjavanju na teritoriji Grada Novog Sada kao vid stambene podrške koja je donesena u 2023. godini i koja je počela da se primenjuje 2024, kao korisnik stambenog zbrinjavanja na prvom mestu navodi se „beskućnik“ (član 3). Uslovi za stambeno zbrinjavanje uređeni su **Pravilnikom o stambenom zbrinjavanju**. Podnosilac zahteva za stambeno zbrinjavanje može biti lice koje je državljanin Republike Srbije i ima prijavljeno prebivalište na teritoriji Grada Novog Sada i kumulativno ispunjava određene uslove. Kada je u pitanju osoba u situaciji beskućništva, navedeni su sledeći uslovi: „da živi na ulici bez zaklona, odnosno u prostoru koji nije stambena jedinica; da nema u svojini stambenu jedinicu, odnosno

nepokretnost u Republici Srbiji, uslovnu za stanovanje, kojom bi mogao rešiti svoju stambenu potrebu, niti je takvu nepokretnost otuđio u poslednjih pet godina; da ima prihode manje od nivoa iznosa novčane socijalne pomoći za jednočlanu porodicu, uvećane za 50%; da je koristio usluge Prihvatišta za beskućnike u Gradu, Dnevnog boravka za beskućnike u Gradu i Svračište za beskućnike i beskućnice u Gradu ili usluge Prihvatišta za beskućnike i osobe u riziku od beskućništva Gerontološkog centra „Novi Sad“ u prethodnih pet godina“ (član 2). Dokaze o utvrđivanju „ispunjenosti uslova za stambeno zbrinjavanje“, „uz zahtev podnosilac dostavlja Centru za socijalni rad Grada Novog Sada“ (član 3). Pored navedenog, prema pomenutom Pravilniku, podnosilac zahteva može biti i: 2) „lice čija je stambena jedinica oštećena ili uništena usled elementarne ili druge nepogode“; 3) „lice čijoj je stambenoj jedinici usled dotrajalosti ili većeg oštećenja ugrožena stabilnost tako da predstavlja neposrednu opasnost po život i zdravlje ljudi, za susedne objekte i za bezbednost saobraćaja i koje iz ovih razloga ostvaruje pravo na nužni smeštaj u skladu sa zakonom kojim se uređuje izgradnja objekata“; 4) „lice koje je kao žrtva porodičnog nasilja napustilo svoje porodično domaćinstvo i nema sredstava da samostalno reši svoju stambenu potrebu“ (pod Pravilnikom definisanim uslovima) (član 2). Prioritetni cilj 2: Ljudski potencijal – Izgradnja potencijala za razvoj kroz jačanje ljudskih resursa, u dokumentu Plan razvoja Grada Novog Sada za period 2023–2030. godine prepoznaje sledeće oblasti od značaja – obrazovanje, kultura, očuvanje zdravstvenog potencijala stanovništva, socijalna i dečja zaštita, sport, mladi. U okviru ključne mere 4.2.6. Obezbeđivanje uslova za bolju dostupnost i pristupačnost zdravstvene zaštite stanovništva, pominje se unapređivanje kapaciteta ustanova (str. 3023–3026), dok se pod merom 4.2.7. Podrška planiranju društvene brige za javno zdravlje (str. 3026–3029), između ostalog, planira izrada Plana javnog zdravlja i posebnih programa iz oblasti javnog zdravlja od interesa za stanovništvo, kao i Zdravstveni profil Grada Novog Sada. Plan javnog zdravlja je u procesu izrade (od 2017. godine, prim. aut.),³¹ Zdravstveni profil Grada i okvir gradskog plana za zdravlje,³² koji je pripremio Institut za javno zdravlje Vojvodine (u daljem tekstu: IZJZV) u saradnji s Gradskom upravom za zdravlje Grada Novog Sada, objavljen je 2016, a poslednja dostupna publikacija na sajtu IZJZV jeste **Zdravstveno stanje**

³¹ Prema vestima na zvaničkoj prezentaciji Grada Novog Sada na linku [novisad.rs/radionica-povodom-izrade-plana-javnog-zdravlja-grada-0](https://www.novisad.rs/radionica-povodom-izrade-plana-javnog-zdravlja-grada-0), a informacija o izradi istog potvrđena je i telefonom.

³² *Zdravstveni profil Grada i okvir gradskog plana za zdravlje.* (2016). Novi Sad: Institut za javno zdravlje Vojvodine.

stanovništva Grada Novog Sada 2019. godine. U ovoj publikaciji, u okviru dela koji se odnosi na socijalnu zaštitu, prepoznata je usluga Svrtište za decu u uličnoj situaciji, kao i Prihvatište za odrasla i stara lica ali se ne pominje sintagma „osoba u situaciji beskućništva“ (pominju se, između ostalog, „loša materijalna situacija“ i „nerešena stambena pitanja“) (str. 106–108). Od značaja za pitanje položaja osoba u situaciji beskućništva može biti i jedna od ključnih mera za postizanje pomenutog iznad Prioritetnog cilja 2 – 4.2.8. Unapređenje kapaciteta za pružanje usluga socijalne zaštite na teritoriji Grada Novog Sada (str. 91). Ovu meru realizuje Gradska uprava za socijalnu i dečiju zaštitu Grada Novog Sada u saradnji sa Centrom za socijalni rad Grada Novog Sada. Ključne aktivnosti su: formiranje nove specijalizovane ustanove i izgradnja dva nova objekta za pružanje usluga socijalne zaštite. Dakle, planirano je formiranje lokalnog centra za pružanje usluga socijalne zaštite, čime bi se razdvojili poslovi koji se odnose na odlučivanje o ostvarivanju prava i korišćenju usluga, koje bi i dalje obavljao Centar za socijalni rad (u daljem tekstu koristiće se i: CSR), od poslova neposrednog pružanja usluge, koji su u nadležnosti Grada i koji bi se obavljali u okviru nove ustanove (privremeni smeštaj u prihvatilišta „Sigurna dečja kuća“, „Sigurna ženska kuća“, dnevni boravak za decu i mlade iz porodica u riziku, Svrtište za decu u uličnoj situaciji, stanovanje uz podršku, savetodavno-terapijske usluge, socijalno-edukativne usluge).

Kada je u pitanju sprovođenje socijalne zaštite u Gradu Novom Sadu, svake godine donosi se poseban Program, a za primer u ovom izveštaju uzet je **Program unapređenja socijalne zaštite Grada Novog Sada u 2024. godini.** Programom se, između ostalog, utvrđuju osnovni ciljevi, mere i aktivnosti za podsticaj i razvoj postojećih i novih usluga socijalne zaštite, kao i iznos sredstava iz budžeta. Ciljevi Programa ostvaruju se realizacijom „pojedinačnih programa ustanova socijalne zaštite i drugih ustanova čiji je osnivač Republika Srbija, Autonomna Pokrajina Vojvodina i Grad Novi Sad, a čije je sedište na teritoriji Grada Novog Sada“ (III). Sredstva za finansiranje pojedinačnih programa planirana su **Odlukom o budžetu Grada Novog Sada za 2024. godinu.**³³ Kada su u pitanju programi namenjeni ljudima u situaciji beskućništva, ovim programom predviđeno je finansiranje sledećih programa i ustanova: 1. Putokaz – podrška osobama u situaciji beskućništva u Novom Sadu – Centar za socijalni rad Grada Novog Sada; 2. Dnevni

³³ Odluka o budžetu Grada Novog Sada za 2024. godinu. „Službeni list Grada Novog Sada“, broj 59/23 .

boravak za beskućnike pri Gerontološkom centru „Novi Sad“ – Gerontološki centar „Novi Sad“.

Kako su isti programi finansirani i u 2023. godini, istražen je, u trenutku sprovođenja istraživanja, poslednji dostupan **Izveštaj o radu Centra za socijalni rad Grada Novog Sad za 2023. godinu**. U njemu se navode delatnosti koje CSR NS obavlja, međutim, nedostaju detaljniji pokazatelji iz kojih bi se mogli izvući specifičniji uvidi o situaciji u pogledu beskućništva. Kada je u pitanju usluga socijalnog stanovanja u zaštićenim uslovima, u ovom izveštaju se ne nalaze podaci o tome da li su korisnici ove usluge bili i ljudi u situaciji beskućništva.

II. PODACI O UZRASTU I POLU DOSEGNUTIH LJUDI, TRAJANJU SITUACIJE BESKUĆNIŠTVA, ISKUSTVIMA NASILJA I DISKRIMINACIJE

- Broj ljudi u situaciji beskućništva u Novom Sadu ostaje nepoznat. Kontaktirani akteri procenjuju da se broj ljudi koji žive u najekstremnijim situacijama beskućništva kreće između 200 i 400.
- Dosegnuto je 75 ljudi koji spavaju na ulicama, u napuštenim zgradama, neadekvatnom smeštaju, ili koriste usluge Svrtišta i Prenočišta u Novom Sadu.
- Značajno veći broj muškaraca (65) nego žena (10) je dosegnut.
- Najveći broj dosegnutih ljudi je u uzrasnoj grupi 35–55 godina; najmlađa osoba koja je dosegnuta ima 17 godina, a najstarija 84 godine.
- Mesta gde ljudi spavaju se menjaju, a značaj dostupnih i bezbednih javnih prostora/objekata za organizaciju života i privređivanje kroz neformalna zaposlenja je veliki.
- Od dosegnutih 75 ljudi u situaciji beskućništva, 34 osobe žive samostalno. U slučaju života u grupi, život se uglavnom organizuje u manjim grupama/zajednicama od dve do četiri osobe.
- Kroz razgovore s dosegnutim ljudima zabeleženo je da je najkraći period boravka na ulici 30 dana, a najduži 35 godina.

- Boravak na ulici donosi rizike od diskriminacije i nasilja. Trideset troje ljudi izjavilo je da je imalo neku vrstu problema tokom boravka na ulici, da su bili diskriminirani ili su pretrpeli neku vrstu nasilja. Češće su navodili fizičke i verbalne napade, krađe, zastrašivanja, zatim proterivanja iz zgrada od strane komšija, a u manjoj meri zabeležena su i svedočenja o diskriminatornom postupanju od strane predstavnika institucija.
- Poštovanje autrič principa rada (čuvanje dostojanstva, poštovanje, refleksija, poverljivost...) omogućava razvoj odnosa poverenja.
- Predstavica institucije Lokalnog ombudsmana nije imala informacije o zvaničnim pritužbama u vezi s diskriminacijom ljudi u situaciji beskućništva. Prema izjavama predstavnica institucije Pokrajinskog ombudsmana, ova institucija ima iskustvo jedne pritužbe podnete od strane osobe u situaciji beskućništva pre više od 10 godina (kada institucija Lokalnog ombudsmana u Novom Sadu nije postojala). Predstavnice obe ove važne institucije iskazale su spremnost na saradnju u vezi s ovim pitanjem.

U analiziranim dokumentima sintagma „ljudi u situaciji beskućništva“ se ne upotrebljava. U pojedinim dokumentima sreću se **termini „beskućnik“, koji treba izbaciti iz upotrebe, i „beskućništvo“**. Tumačenjem tekstova može se zaključiti da se pomenuta višestruko marginalizovana i diskriminirana grupa stanovništva ponekad podvodi pod opšte pojmove **poput „najugroženiji“, „siromašni“, „socijalno isključeni građani i građanke“, „socijalno ranjive kategorije“, „društveno osetljive grupe“**. U dokumentima izostaju pouzdani podaci o broju ljudi u situaciji beskućništva u Novom Sadu, odnosno praćenje ovog društvenog problema i opsežnije sistemsko obraćanje pitanjima beskućništva i stambene **isključenosti**.

Procene date od strane pojedinih pružalaca usluga i dosegnutih osoba u situaciji beskućništva

Na primer: Plan razvoja Grada Novog Sada za period 2023–2030. godine, Odluka o stambenom zbrinjavanju na teritoriji Grada Novog Sada, Pravilnik o stambenom zbrinjavanju.

Primer: Plan razvoja Vojvodine 2023–2030. godine.

Sagovornica iz CSR NS navela je da pod beskućništvom podrazumeva kada su ljudi bez krova nad glavom, nemaju nekretninu na svoje ime, bez novčanih su primanja.

Ocena istraživačkog tima jeste da je doseganje većeg broja ljudi u situaciji beskućništva moguće uz pokretanje dodatnih (u potrebama utemeljenih) usluga, koje bi bile sprovedene u dužem vremenskom periodu.

jesu da je broj osoba u situaciji beskućništva u Novom Sadu između 200 i 400 (ova procena ne uključuje ljude koji borave u sigurnim kućama, žive u neformalnim naseljima itd.). **Tokom tronedeljnog autrič rada, dosegnuto je 65 muškarca i 10 žena, uzrasta između 17 godina i 84 godine.**

Uzrast	Broj dosegnutih ljudi prema uzrastu
17–34	12 osoba
35–55	39 osoba
55–64	11 osoba
65+	13 osoba

Prikupljeni su podaci³⁴ o mestima gde ljudi spavaju:

Bez krova nad glavom	Nesiguran smeštaj
Ulica (23)	Baraka (4)
Park (14)	Neuslovan objekat (46)
Privremeno prenoćište (7)	Napušten objekat (30)
	Objekat predviđen za rušenje (13)
	Objekat pod pretnjom od iseljenja (22)

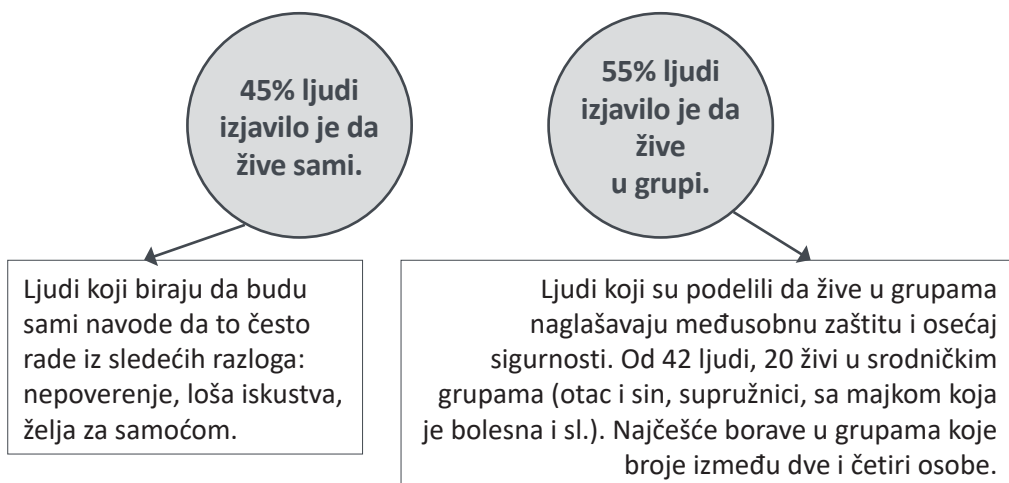
Dvadeset pet ljudi (muškaraca) izjavilo je da spava na ulici, u parku ili da koristi privremeno prenoćište. Nakon prestanka rada prenoćišta (novembar–april), koje su tokom sprovođenja istraživanja koristili samo muškarci, ljudi se vraćaju spavanju na ulici ili u parku.

Pedeset dvoje ljudi (10 žena, 42 muškarca) izjavilo je da boravi u nekom vidu nesigurnog smeštaja – neuslovnim i/ili napuštenim objektima u strahu od iseljenja i rušenja objekata. Svih dosegnutih 10 žena dalo je odgovore koji su kategorisani u nesiguran smeštaj. Objekti u kojima borave žene uglavnom su neuslovni ili objekti pod rizikom od iseljenja. Nekoliko žena živi s decom u neuslovnim prostorima, u stalnom riziku od iseljenja zbog nemogućnosti plaćanja stanarine.

³⁴ Podaci su razvrstani spram prilagođene ETHOS tipologije. Tipologiju je za potrebe istraživanja prilagodila Milica Jocić, članica Adrinog Drumodom tima.

Ljudi koji spavaju na ulicama i u parkovima menjaju lokacije u zavisnosti od vremena, a povremeno koriste i napuštene objekte, kladionice ili kotlarnice za privremeni boravak, dok gradski prevoz koriste da se ugreju. Niko nije pomenuo da spava ispod mosta, u šumi ili u podzemnom prolazu (lokacije su bile sastavni deo upitnika). Veliki broj ljudi navodio je da živi u napuštenim objektima, barakama, šupama, prostorima bez struje i vode, ili na otvorenom. Pojedini su svedočili da plaćaju za neuslovne smeštaje (npr. tavan u zgradi bez struje, soba s polomljenim prozorima, „štala“ s krevetima), što ukazuje i na probleme izrabljivanja i nesigurnosti čak i u situaciji kada ljudi plaćaju za krov nad glavom. Manji broj ljudi pomenuo je da ima privremeni smeštaj zahvaljujući prijateljima.

Ljudi koji se nalaze u situaciji beskućništva u Novom Sadu provode vreme na glavnim gradskim bulevarima, transportnim čvorištima grada i mestima na kojima je moguće ostvariti zaradu kroz obavljanje neformalnih poslova. Po svedočenjima dosegnutih ljudi koji borave oko Glavne železničke stanice u Novom Sadu, broj ljudi u situaciji beskućništva koji je boravio na stanici pre tragedije koja se dogodila 1. novembra 2024. bio je mnogo veći. U vreme realizacije istraživanja prilaz stanici bio je zabranjen uz stalno dežurstvo policije. Ipak, okolina Železničke stanice, kao i Autobuska stanica ostali su prostori od značaja posebno u pogledu nalaženja skloništa od loših vremenskih uslova i niskih temperatura. Informacije o nekim lokacijama dobijene su od samih osoba u situaciji beskućništva, što je svedočilo o inicijalnom odnosu poverenja koje je bilo moguće ostvariti poštovanjem principa autrič rada. Nisu pronađeni skvotovi³⁵ gde je prisutan veći broj ljudi u situaciji beskućništva.

³⁵ „Skvotovi nastaju kada ljudi nastanuju/preuređuju napuštene ili neiskorišćene objekte...“ (Vasilijić, 2021, str. 72).

Na pitanje: Koliko dugo ste u situaciji „beskućništva“, odgovor je dala 71 osoba:

broj osoba	31	22	4	5	7	2	4
trajanje situacije (godine)	0–5	6–10	11–15	16–20	21–25	26–30	31–35

Važno je istaći da je prosečna dužina boravka na ulici dosegnutih ljudi mlađih od 34 godine i starijih od 55 godina identična i iznosi 11,6 godina, s tim što se trajanje „beskućništva“ kod starijih ljudi od 55 godina kreće između jedne godine i 35 godina.

Pojedini „faktori“ koji su uticali na situacije ljudi mogu biti svrstani u sledeće grupe:

- Porodični problemi (razvod, loši porodični odnosi, nedostatak podrške, nasilje);
- Gubitak posla i finansijski problemi;
- Problemi sa zakonom, boravak u penalnoj instituciji;
- Bolesti (invaliditet, hronične bolesti, povrede, mentalno zdravlje, bolesti zavisnosti, boravak u terapijskim zajednicama);
- Prevara, pravni problemi i gubitak imovine;
- Od rođenja u situaciji beskućništva;
- Napuštanje domske institucije.

Dosegnuto je 12 ljudi mlađih od 34 godine – 11 muškaraca i jedna žena. U ovoj uzrasnoj grupi izdvajaju se: 1) porodični problemi (svađe s roditeljima i supružnikom; problemi u porodici koji su doveli do napuštanja doma); 2) dugotrajna socijalna isključenost (život u napuštenim kućama i stanovima; nedostatak podrške nakon izlaska iz zatvora; odsustvo porodične i institucionalne podrške (pojedini ljudi su na ulici godinama, čak 20 godina); odrastanje na ulici.

Dosegnuto je 24 ljudi starijih od 55 godina – 14 muškaraca i sedam žena. Među navedenim faktorima dva su zajednička s najmlađom dosegnutom

uzrasnom grupom (17 godina – 34 godine): 1) porodični problemi (raspad porodice [razvod braka i gubitak stana – izbacivanje nakon razvoda]; smrt bliskih članova porodice [roditelja, braće]; porodični konflikti i sukobi s članovima porodice [brat, supružnik]; odlazak dece u inostranstvo [roditelji koji ostaju bez podrške]) i 2) socijalna isključenost (nedostatak podrške i mreže pomoći; izolacija i prepuštanje; gubitak podrške porodice i prijatelja zbog dugotrajnih problema; problem s reintegracijom nakon boravka u zatvoru – izlazak iz zatvora bez stambenog rešenja i podrške; problemi sa zakonom koji dovode do izbacivanja ili marginalizacije), dok se ostali razlikuju: 3) gubitak stambenih prava ili vlasništva (sudske presude i gubitak kuće zbog neplaćenih troškova; nepravedno oduzimanje ili izbacivanje iz stanova i objekata; gubitak stana nakon smrti supružnika ili zbog pravnih sporova); 4) socijalna i ekonomska nesigurnost (gubitak posla i nemogućnost pronalaženja novog zaposlenja); niska ili nedovoljna primanja (npr. socijalna pomoć ili mala penzija); zdravstveni problemi i nemogućnost rada.

44% dosegnutih ljudi izjavili su da su imali neku vrstu problema dok su na ulicama.

Od ukupnog broja dosegnutih muškaraca 45% njih izjavilo je da je bilo izloženo nasilju ili diskriminaciji. Iste probleme navelo je 40% od ukupno 10 dosegnutih žena. Najčešće navođeni problemi jesu:

- fizički i verbalni napadi od strane grupa starijih maloletnika, osoba sa problemom zavisnosti od droga i alkohola;
- krađa ličnih stvari;
- nasilje i krađa od strane drugih osoba u situaciji beskućništva;
- u slučaju spavanja u ulazima zgrada ili u parkovima – teranje od strane komšija;
- razbijanje prozora na objektima koje koriste za spavanje.

Evidentirani, ali u manjoj meri nego prethodno navedeni, ticali su se sledećih situacija:

- problema s policijom zbog zloupotrebe psihoaktivnih supstanci, spavanja napolju ili neposedovanja dokumenata;
- nemogućnosti ostvarivanja pomoći u Centru za socijalni rad usled proceduralnih razloga;
- poteškoća u dobijanju medicinske pomoći.

64% ljudi koji su pomenuli iskustva nasilja i diskriminacije starije je od 55 godina (100% dosegnutih žena i 59% dosegnutih muškaraca).

U razgovoru je pomenuto da većina pritužbi/zahteva koje ova institucija dobije nije u njihovoj nadležnosti, ali da bez obzira na to, oni nastoje da barem upute stranku na pravu adresu ili pravno posavetuju kako da najlakše reši problem.

Institucija Pokrajinskog ombudsmana predmete pritužbe razvrstava po sektorima/oblastima: sektor koji je nadležan za rešavanje pritužbi iz oblasti prava deteta, sektor koji je nadležan za rešavanje pritužbi iz oblasti prava nacionalnih manjina, sektor koji je nadležan za rešavanje pritužbi iz oblasti prava po osnovu ravnopravnosti polova i sektor koji je nadležan za pritužbe iz oblasti opštih pitanja.

Kada bi se javila osoba koja se nalazi u situaciji beskućništva, najverovatnije bi bila pritužba dodeljena sektoru za opšta pitanja (tom sektoru je dodeljena i pritužba navedena u tekstu).

Takođe, ljudi su navodili primere diskriminacije, dobacivanja, vređanja od strane sugrađana, nemogućnost ulaska u objekte da bi se ugrejali ili popili kafu. **Utvrđeno je da su osobe starije od 55 godine značajno češće svedočile o svojim iskustvima izloženosti nasilju i diskriminaciji.** Pojedini ljudi navodili su da uspevaju izbeći probleme tako što se sklanjaju, izbegavaju sukobe i ne privlače pažnju.

Pitanja diskriminacije i kršenja prava ljudi u situaciji beskućništva obrađena su i na sastancima sa zaposlenima u kancelarijama Pokrajinskog zaštitnika građana – ombudsmana³⁶ i Lokalnog ombudsmana Grada Novog Sada.³⁷

U toku mandata **Pokrajinske ombudsmanke** nije bilo pritužbe od strane samih ljudi u situaciji beskućništva ili udruženja koja bi se instituciji obratila s istim ciljem. Viša savetnica navela je da je pre više od 10 godina bila podnesena pritužba od strane osobe koja je bila u situaciji beskućništva i koja je koristila jednu od usluga u Novom Sadu – pritužba se odnosila na loše uslove u ustanovi. Shodno tome da nije utvrđena diskriminacija, situacija je rešena savetovanjem i uz saradnju s rukovodstvom ustanove. Kancelarija Pokrajinskog ombudsmana do sada nije učestvovala u drugim istraživanjima na ovu temu, niti je sama radila istraživanje o položaju ljudi u situaciji beskućništva (pomenuto je i da ne postoje sredstva za takav poduhvat). Ipak, sagovornice iz ove važne ustanove podelile su da prepoznaju potrebu i iskazale su spremnost na saradnju.

³⁶ Razgovor je vođen s Pokrajinskom ombudsmankom i višom savetnicom.

³⁷ Razgovor je vođen s Lokalnom ombudsmankom Grada Novog Sada.

Lokalna ombudsmanka, koja je u trenutku razgovora bila na toj poziciji šest meseci, podelila je da nije upoznata s tim da je bilo pritužbi u vezi s diskriminacijom, odnosno pristupom pravima ljudi u situaciji beskućništva. Prema njenim rečima, institucija **Lokalnog ombudsmana Novog Sada** nije radila istraživanje o položaju ljudi u situaciji beskućništva, niti je učestvovala u sličnom istraživanju do ovog. Lokalna ombudsmanka je napomenula da nakon razgovora sa istraživačkim timom ima bolji uvid o potrebi za takvim tipom istraživanja, jer bi omogućilo da se sveobuhvatnije sagledaju problemi ljudi u situaciji beskućništva i samim tim poboljšaju njihov pravni položaj i poštovanje ljudskih prava.

U razgovoru sa lokalnom ombudsmankom utvrđeno je da godišnje ova institucija ima između 400 i 500 obraćanja od strane građana, a da samo 1/3 njih ulaže zvaničnu pritužbu, jer ostali ne ispunjavaju uslove za pokretanje pritužbe (institucija nije nadležna ili nije ispoštovan neki od preduslova). Svako obraćanje građana se beleži, te ako nije u pitanju zvanična pritužba onda se obraćanje građana vodi kao službena beleška, i svaki građanin dobije pravno savetovanje i/ili upućivanje na nadležnu instituciju gde može ostvariti svoja prava. Bitno je pomenuti i da se predmeti razvrstavaju na osnovu toga na čiji rad se pritužba odnosi, rodnih aspekata podnosioca pritužbe, odnosno kriterijumu da li istu podnosi fizičko ili pravno lice.

III. PRAVNA I ADMINISTRATIVNO- -DRUŠTVENA VIDLJIVOST LJUDI

- Pravna vidljivost je preduslov za ostvarivanje prava i pristup uslugama, pa i iz domena socijalne i zdravstvene zaštite. Stoga podatak da svih 75 dosegnutih ljudi ima državljanstvo Republike Srbije, ali da samo 49 osoba ima ličnu kartu, govori o potrebi za pravnom podrškom.
- Od 75 dosegnutih ljudi prijavu prebivališta ima 62 ljudi, od kojih 54 u Novom Sadu. Usled nemanja prijave prebivališta ili nemanja prebivališta u Novom Sadu, 21 dosegnuta osoba nema mogućnost korišćenja pojedinih usluga. Postoji potreba za prijavom prebivališta na adresu CSR NS radi omogućavanja pribavljanja neophodnih ličnih dokumenata i ostvarivanja prava, te pristupa uslugama.
- U kontekstu redovnih primanja, od ukupnog broja dosegnutih ljudi, samo devetoro ljudi prima penziju, od kojih jedna osoba ima invalidsku penziju. Četvoro ljudi prima novčanu socijalnu pomoć. Niski iznosi socijalne pomoći ne omogućavaju zadovoljenje potreba i izlazak iz situacije beskućništva. Neformalna zaposlenja koja su čest način za ostvarivanje neke zarade odlikuju se prekarnim uslovima rada i ne daju nikakvu pravnu sigurnost. Ovi podaci govore u prilog tome da je neophodno zagovarati uvećanje iznosa novčane socijalne pomoći, razvijati programe u skladu s potrebama ljudi, i jačati saradnju između različitih sektora s ciljem obezbeđivanja mogućnosti za dostojanstven rad.
- Administrativna vidljivost (u zvaničnim lokalnim politikama i izveštajima) donosi opcije za prepoznavanje potreba ljudi u situaciji beskućništva. Analizom sadržaja utvrđeno je da specifičnije usluge, namenjene

isključivo ljudima u situaciji beskućništva, imaju određene podatke koji mogu biti korisni u kontekstu planiranja podrške. Podaci o korisnicima domova ne daju mogućnost procene dostupnosti ove usluge ljudima u situaciji beskućništva. Analizirani izveštaji ne sadrže informacije koliko je dece koja posećuju uslugu Svratišta za decu u uličnoj situaciji, u situaciji primarnog ili sekundarnog beskućništva.

- Svi prikupljeni podaci ukazuju na potrebu za širenjem kapaciteta usluge Prihvatilište pri Gerontološkom centru u Novom Sadu. Shodno dužini boravka u Prihvatilištu, postoji potreba i za kreiranje inovativnih usluga koje bi obezbedile trajni smeštaj ljudima, odnosno koje bi odgovarale njihovim potrebama i obezbedile uslove za dostojanstven život.
- Društvena vidljivost (kroz posećivanje institucija i ustanova, kao i kroz solidarne prakse udruženja, organizacija, kolektiva) može biti pokazatelj jedne vrste socijalnog kapitala koji ljudi imaju. Prema prikupljenim podacima, 41 osoba posećuje CSR, 35 Dom zdravlja, 24 Svratište, Prenoćište – sedam, dok je devetoro ljudi izjavilo da nije u kontaktu ni sa jednom institucijom niti organizacijom.
- Loša iskustva sa institucijama – neostvarivanje prava – obeshrabrili su jedan broj ljudi koji biraju da ne posećuju ustanove. Informacije o razlozima nekorišćenja izvesnih usluga (kao što su nesloga među korisnicima; krađe od strane korisnika; nedostatak veša; nezadovoljstvo uslovima, radnim vremenom usluge i osobljem; udaljenost usluge, nedostatak dokumentacije za pristup; loša higijena itd.) jasan su signal za neophodnu saradnju u kreiranju i razvoju usluga s njihovim korisnicima.

Pravna vidljivost preduslov je za ostvarivanje različitih prava, posebno iz domena korišćenja socijalnih i zdravstvenih usluga. Pored pravne vidljivosti, važno je bilo proveriti da li su ljudi vidljivi različitim institucijama i organizacijama koje im mogu biti podrška na putu ka pravnoj vidljivosti i ostvarivanju prava. Nivo te druge vrste vidljivosti utvrđen je analizom pokrajinskih i gradskih planova i izveštaja, i prikupljanjem podataka o korišćenju usluga od strane dosegnutih ljudi.

Svih 75 dosegnutih ljudi potvrdilo je da ima državljanstvo Republike Srbije.

9% ljudi podelilo je da su kao deca ili mlade osobe boravili u nekoj ustanovi za zbrinjavanje dece (domu) ili hraniteljskoj porodici, što znači da su odavno poznati sistemu socijalne zaštite.

U pogledu nivoa obrazovanja, 8% je završilo fakultet, 49% srednju školu, 28% ima završenu osnovnu školu, a 15% je bez završene osnovne škole.

U trenutku sprovođenja istraživanja nijedna doseguta osoba nije imala formalno zaposlenje. Ljudi koji su podelili da su ranije radili, gubili su posao zbog bolesti, starosti ili drugih problema. Evidentirano je nekoliko slučajeva teških povreda građevinskih radnika tokom rada, ali kako nisu bili prijavljeni, nakon povrede ostajali su ne samo bez posla već i bez mogućnosti da ostvare bilo kakva druga prava (naknadu od osiguranja, invalidsku penziju i sl.). Pojedini su navodili da su ranije radili u firmama, kao i da su neke prestale da postoje. Izjavili su da su obavljali sledeće poslove: trgovac, građevinski radnik, kuvar, konobar, auto-mehaničar, pomoćni radnik u restoranu, foto-reporter, taksista, policajac u interventnoj jedinici, rukovalac teškim mašinama, balerina, sobarica, tatu umetnik, ulični svirač, moler, pekar, slikar, knjigovođa.

Vrlo mali broj ljudi ima neki vid redovnih primanja – penziju ili socijalnu pomoć. Samo devetoro ljudi prima penziju (najveći iznos penzije koji je pomenut je oko 20.000 dinara), od kojih jedna osoba prima invalidsku penziju. Troje ljudi napomenulo je da ima dovoljno radnog staža i da čekaju godine starosti kako bi ostvarili pravo na penziju. Ljudi su pominjali da su radili „na crno“ tokom radno aktivnog perioda života, te da su bili u nemogućnosti da ostvare penziju u starosti (odnosno ispune uslove minimuma: 15 godina radnog staža i 65 godina života). Pojedini ljudi pomenuli su da su izbegli iz Republike Hrvatske, te da nisu uspeli da ostvare smeštaj, niti penziju. Četvoro je izjavilo da su korisnici socijalne pomoći.

Do prihoda koji obezbeđuje preživljavanje ljudi dolaze obavljanjem poslova u okviru neformalnog sektora koji odlikuje prekarnost, niske zarade i nepostojanje socijalne sigurnosti. Ljudi su pomenuli da zarađuju obavljanjem poslova na pijaci (istovar, prodaja), poslova poput uslužnog prenošenja prtljaga na Železničkoj i Autobuskoj stanici, pronalaženja/čuvanja parking mesta, privremenim fizičkim poslovima (građevina, baštovanstvo), zatim sviranjem ili prodajom slika na ulici, prodajom časopisa *Liceulice*,³⁸ zavijanjem

³⁸ Aktivnost koja je ostvarena uz saradnju ljudi s udruženjem građana „Patrija“ – videti više o njihovom radu na linku: **Udruženje građana „Patrija“ | Novi Sad | Facebook.**

i prodajom cigareta, izradom proizvoda od drveta za crkvu, prošnjom, kao i dobijanjem pomoći od prijatelja, dece, rođaka.

Neposredovanje prijave prebivališta, kao i dokumenata poput lične karte i zdravstvene knjižice ograničava ili onemogućava pristup socijalnim i zdravstvenim uslugama.

16% od 75 ljudi je prijavljeno na adresi Centra za socijalni rad.

Prijavu prebivališta na bilo kojoj adresi ima 83% dosegnutih ljudi.

U Novom Sadu prebivalište ima 72% ljudi, odnosno 54 dosegnute osobe.

28% dosegnutih osoba, odnosno osam osoba koje imaju prebivalište u nekoj drugoj opštini, i 13 koje uopšte nemaju prebivalište ne mogu koristiti pojedine usluge.

Ličnu kartu ima 65%.

Razlozi koji su navedeni zašto neko nema ličnu kartu:

Dokumenti su ukradeni ili izgubljeni.

Nedostatak novca da ličnu kartu proglase nevažećom ili da plate taksu za nova dokumenta.

Nemogućnost da se prijave u NS jer su iz drugih mesta.

Problemi nakon izlaska iz zatvora.

„Mora biti tu više od godinu dana da bi možda dobio prebivalište na adresi Centra za socijalni rad.“

Prema navodima socijalne radnice iz CSR NS s kojom je vođen intervju, od osam korisnika koji su u decembru 2024. koristili uslugu Prenočišta, samo jedno lice ima ličnu kartu. CSR NS pomaže svim korisnicima da dobiju lična dokumenta, te korisnici mogu biti prijavljeni na adresi ove ustanove (što urgentno rešava pitanje prebivališta)

U pogledu sagledavanja društvene vidljivosti, kao i administrativnog „prepoznavanja“ ljudi u situaciji beskućništva u Novom Sadu, mapirana je vidljivost ljudi u situaciji beskućništva kroz analizu pojedinih pokrajinskih i gradskih dokumenata odnosno na osnovu informacija o uslugama; prikupljeni su podaci o resursima u zajednici koje ljudi u situaciji beskućništva koriste i njihovim uvidima, te zadovoljstvu u pogledu sadržaja i pristupačnosti.

Bolje razumevanje „administrativne vidljivosti“ ljudi u situaciji beskućništva u Vojvodini obezbedila je analiza pojedinih dokumenata Pokrajinskog zavoda za socijalnu zaštitu, kao i planova i izveštaja na nivou grada. Podaci o specifičnijim uslugama poput: Svrtišta,³⁹ Privremenog smeštaja u prihvatnoj stanici,⁴⁰ usluge koje sprovode mobilni timovi, domski smeštaj,⁴¹ biće fokus nadalje. Tekst koji sledi oslanja se na objedinjene podatke iz sledećih izveštaja: **Mapiranje usluga i programa socijalne zaštite u nadležnosti Jedinica lokalne samouprave u AP Vojvodini, Objedinjeni izveštaj o radu lokalnih pružalaca usluga socijalne zaštite u AP Vojvodini za 2023. godinu, Objedinjeni izveštaj o radu ustanova za smeštaj odraslih i starijih u AP Vojvodini za 2023. godinu, Izveštaj o radu Centra za socijalni rad Grada Novog Sad za 2023. godinu i Izveštaj o radu ustanove Gerontološki centar „Novi Sad“ za 2024. godinu:**

- Prema podacima iz 2023, usluga Prihvatište dostupna je u 2 JLS⁴² u APV i sprovodi se od strane licenciranih pružalaca usluge. Kapacitet

---

³⁹ „Usluga svrtišta dostupna je deci, mladim, odraslim i starim licima koji žive ili rade na ulici i dobrovoljno zatraže ili pristanu na uslugu“ (Pravilnik o bližim uslovima i standardima za pružanje usluga socijalne zaštite, 2013, 2018, 2019, član 77).

⁴⁰ „Usluge smeštaja u prihvatilište pružaju se najduže u trajanju od šest meseci: 1) deci, mladima i odraslim žrtvama nasilja u porodici, zlostavljanja ili zanemarivanja; 2) deci, mladima i odraslim žrtvama trgovine ljudima; 3) deci i mladima koji se nalaze u skitnji, bez pratnje i u različitim kriznim situacijama, kojima je potreban privremeni smeštaj i procena potreba radi upućivanja na korišćenje drugih usluga; 4) odraslim i starim licima u kriznim situacijama, beskućnicima i prosjacima“ (Pravilnik o bližim uslovima i standardima za pružanje usluga socijalne zaštite, 2013, 2018, 2019, član 25).

⁴¹ „Usluge domskog smeštaja pružaju se odraslim i starijim licima: 1) sa navršениh 65 godina života koja usled ograničenih sposobnosti imaju teškoće da žive samostalno, bez celodnevne podrške, nege ili nadzora; 2) sa navršениh 26 godina života, koja usled fizičkih, intelektualnih ili teškoća u psihičkom funkcionisanju imaju potrebu za intenzivnim i celodnevним nadzorom, negom i podrškom tokom 24 sata, a čije se potrebe trenutno ne mogu zadovoljiti u porodičnom okruženju ili kroz usluge u zajednici“ (Pravilnik o bližim uslovima i standardima za pružanje usluga socijalne zaštite, 2013, 2018, 2019, član 22).

⁴² Informacije o novosadskom Prihvatištu predstavljene su u tekstu. Relevantno je pomenuti da je prema podacima iz Izveštaja o radu Centra za socijalni rad Grada Zrenjanina za 2023. godinu i s portala Centra za pružanje usluga „Most“ u Zrenjaninu

Prihvatišta pri Gerontološkom centru u Novom Sadu jeste 60 mesta, a od 2023. ustanova je donela izmenu, te je moguće povećati kapacitet za 5% u slučaju vanrednih, urgentnih okolnosti. U 2023. smeštaj u Prihvatištu za odrasla i starija lica u Novom Sadu koristile su 84 osobe, dok je u 2024. godini bilo smešteno 130 ljudi, od kojih je bilo 69 novih korisnika. Prosečno je mesečno u 2024. uslugu koristilo 60 osoba (popunjenost kapaciteta kretala se po mesecima 98–104%).⁴³ Prema podacima iz iste godine, bio je povećan broj ljudi koji u Prihvatištu boravi duže od šest meseci, a kao razlozi su navedeni nedostatak ličnih dokumenata, kao i veći broj korisnika srednje dobi bez utvrđene radne nesposobnosti, a koji su takođe bez sposobnosti za samostalan život i rad (nije bilo moguće obezbediti smeštaj u adekvatnu ustanovu socijalne zaštite).⁴⁴

- Svrtište kao sastavni deo radne jedinice „Prihvatište sa svrtištem“ u okviru Gerontološkog centra sprovodi se u Novom Sadu i finansirano je od strane Grada.⁴⁵ U okviru usluge, između ostalog, obezbeđuje se relevantna dokumentacija, pruža se pomoć u ostvarivanju prava iz oblasti zdravstvene i socijalne zaštite, ljudi se upućuju na druge usluge i povezuju s njima, a obezbeđuju se i sredstva za kupovinu karte za prevoz odnosno vraćanje u mesto boravka. Takođe, u ovoj

---

(centarmostzr.rs/prihvatiliste-za-stara-i-odrasla-lica/), usluga „Prihvatišta za odrasla i stara lica u kriznim situacijama, beskućnike i prosjake“ u ovom gradu namenjena odraslim osobama, starosti između 26 i 65 godina, tj. licu „koje iz nekog razloga nema prebivalište/ boravište ili se nalazi u kriznoj situaciji i potrebna mu je podrška da situaciju u kojoj se našlo prevaziđe“ (Centar za pružanje usluga socijalne zaštite grada Zrenjanina „Most“, n. d.). Uslugu je tokom 2023. godine koristila 31 osoba (Izveštaj o radu Centra za socijalni rad Grada Zrenjanina za 2023. godinu).

⁴³ Prema podacima dobijenim na sastanku sa socijalnom radnicom Gradskog centra za socijalni rad, za ovu uslugu postoji lista čekanja. Ovo je u saglasju s predstavljenim podacima, te implicira potrebu za širenje kapaciteta usluge.

⁴⁴ Ukršteni podaci su iz već pomenutih Objedinjenog izveštaja o radu lokalnih pružalaca usluga socijalne zaštite u AP Vojvodini za 2023. godinu, Izveštaja o radu Centra za socijalni rad Grada Novog Sada za 2023. godinu (2024) i Izveštaja o radu ustanove Gerontološki centar „Novi Sad“ za 2024. godinu (2025). Pone reference zajedno sa linkovima nalaze se u Bibliografiji, na kraju ovog Izveštaja.

⁴⁵ U Programu unapređenja socijalne zaštite Grada Novog Sada u 2024. godini (2024) spominje se „dnevni boravak za beskućnike“, ali kako na internet prezentaciji Gerontološkog centra „Novi Sad“ (Gerontološki centar „Novi Sad“) nema informacija o usluzi sa takvim nazivom, pretpostavka je da se ova informacija odnosi na Svrtište u okviru Gerontološkog centra.

usluzi mogu se zadovoljavati higijenske potrebe, dobiti hrana, a organizuje se odnosno strukturira i slobodno vreme. U 2023. Svratište je posetilo 99 ljudi (80 korisnika bilo je muškog pola, a 19 ženskog). U 2024. ukupno je 97 osoba koristilo usluge Svratišta, od kojih je bio 31 novi korisnik ove usluge. Oko 20 korisnika je gotovo „redovno“, tri korisnika su se zaposlila, pet je smešteno u Prihvatište, četiri su ostvarila pravo na penziju, a šest korisnika je preminulo.⁴⁶

- Što se tiče usluge Svratište za decu u uličnoj situaciji, prema Izveštaju o radu Centra za socijalni rad Grada Novog Sada za 2023. godinu (2024), da bi dete postalo njen korisnik, potrebno je da bude ispunjen minimum jedan od sledećih kriterijuma: „spava na ulici – samostalno, u društvu roditelja, odraslih srodnika ili vršnjaka; hranu pronalazi u kantama – samostalno ili u društvu roditelja; sakuplja sekundarne sirovine – samostalno, u pratnji roditelja ili odraslih srodnika; prosi – samostalno ili u pratnji roditelja direktno moli prolaznike za novac ili hranu, peva po kafićima u zamenu za novac, pronalazi prazna mesta na parking, žonglira i sl.; prodaje na pijaci/ulici – samostalno, u pratnji roditelja ili odraslih srodnika; prodaje seksualne usluge; pripada ekstremno siromašnoj porodici čiji članovi rade na ulici i gde postoji rizik za zdrav rast i razvoj deteta zbog konzumiranja hrane koju roditelji pronalaze u kantama, zbog neadekvatnih uslova za održavanje lične higijene i zbog socijalne isključenosti porodice“ (str. 31–32). Nedostaje eksplicitna evidencija u vezi s tim koliko se dece u uličnoj situaciji koja koriste ovu uslugu nalazi u situaciji primarnog ili sekundarnog beskućništva. Tokom 2023. godine, na dnevnom nivou ovu uslugu je posećivalo 67 dece. Usluga je finansirana od strane Grada Novog Sada, a sprovodi je Centar za socijalni rad Grada Novog Sada.⁴⁷
- Program „Putokaz“ – Prenočište i terenski rad finansirani su od strane Grada Novog Sada.⁴⁸ Prema Izveštaju o radu Centra za socijalni rad

⁴⁶ Ukršteni podaci su sa internet prezentacije Gerontološki centar „Novi Sad“ i iz sledećih pomenutih dokumenata: Mapiranje usluga i programa socijalne zaštite u nadležnosti jedinica lokalne samouprave u AP Vojvodini, Izveštaj o radu ustanove Gerontološki centar „Novi Sad“ za 2024. godinu (2025).

⁴⁷ Prema Izveštaju o radu Centra za socijalni rad Grada Novog Sada za 2023. godinu (2024).

⁴⁸ Prema Programu unapređenja socijalne zaštite Grada Novog Sada u 2024. godini (2024).

Grada Novog Sada za 2023. godinu (2024) usluga Prenoćište sprovodi se od novembra do aprila, a namenjena je „punoletnim licima u stanju socijalne potrebe“ (ljudima koji su stambeno neobezbeđeni), „licima koja su bila na smeštaju u ustanovama socijalne zaštite ali su zbog teškoća u adaptaciji taj smeštaj napustila i licima u stanju socijalne potrebe, a koja nisu stanovnici Grada Novog Sada“ (str. 37).⁴⁹ Usluga obezbeđuje prenoćište, večeru i topli napitak, a vremenski je ograničena na period od 19.00 do 07.00 časova. Ukupan kapacitet Prenoćišta je 28 mesta za muškarce (montažni objekti) i sedam mesta za žene (regularni objekat). U 2023. uslugu Prenoćišta koristile su 43 osobe (32 muškarca i 11 žena). U istom izveštaju se ističe da se na terenu, posredstvom autrič rada, ljudima pružaju „psihosocijalna podrška, dobrovoljno savetovanje, konsultacije, upućivanje na druge usluge, informisanje i podela štampanog materijala“ (str. 37). Prema informacijama dobijenim na sastanku sa socijalnom radnicom Centra za socijalni rad Grada Novog Sada, autrič rad podrazumeva izlazak više saradnika na teren dva puta nedeljno. Prema podacima iz pomenutog izveštaja, tokom 2023. ovom metodom rada dosegnete su 54 osobe (44 muškarca i 10 žena).⁵⁰

- Prema Objedinjenom izveštaju o radu ustanova za smeštaj odraslih i starijih u AP Vojvodini za 2023. godinu, broj ustanova domskog smeštaja na teritoriji APV je 22 – šest ustanova pruža domski smeštaj licima s intelektualnim i mentalnim poteškoćama i 16 ustanova domskog smeštaja jeste za sva ostala lica. Kontekst u kojem su korisnici živeli pre dolaska u dom beleži se, ali nedovoljno precizno. Tako se u ovom dokumentu navode podaci o tome da su ljudi potekli iz samačkog domaćinstva, porodice, suživota sa unucima ili drugim srodnicima, a tu je i podatak da su 222 korisnika došla iz konteksta koji je definisan kao „nešto drugo“. Vodi se i evidencija po osnovu izdržavanja, npr. „lični penzioner“, „invalidski penzioner“, „poljoprivredni penzioner“, „izdržavano lice“, „nešto drugo“ itd. Prema razlogu smeštaja u dom, od značaja su podaci o broju ljudi koji su na smeštaju zbog nasilja u porodici (35 korisnika), usled socijalno-materijalne ugroženosti (288

---

⁴⁹ Prema informacijama dobijenim na sastanku sa socijalnom radnicom koja radi u programu „Putokaz“, preduslov za korišćenje usluge Prenoćišta jeste da osoba bude trezna.

⁵⁰ Prema Izveštaju o radu Centra za socijalni rad Grada Novog Sada za 2023. godinu (2024).

korisnika), drugih razloga („drugo“: 626 korisnika). Ostaje nejasno na šta se sve odnosi „nešto drugo“ i „drugo“, te shodno predstavljenim podacima nejasno je koliko je ljudi u situaciji beskućništva primljeno u domove.⁵¹

U daljem tekstu biće predstavljeni podaci o kontaktu koje dosegnuti ljudi imaju s institucijama, udruženjima, organizacijama i kolektivima u Novom Sadu.

12% ljudi izjavilo je da nije u kontaktu ni sa jednom institucijom niti organizacijom.

Centar za socijalni rad posećuje 55% dosegnutih ljudi.

- 9 osoba prima jednokratnu pomoć
- 4 osobe primaju novčanu socijalnu pomoć
- 2 osobe izgubile su novčanu socijalnu pomoć tokom prošle godine
- 1 osoba prima dečji dodatak
- 6 osoba trenutno pokušava da ostvari pravo i dobije socijalnu pomoć

Dom zdravlja posećuje 47% dosegnutih ljudi.

Mnogi su naveli da imaju ozbiljne zdravstvene tegobe, uključujući invaliditet, epilepsiju, posledice saobraćajnih nesreća, povreda na radu, kardiovaskularne bolesti i probleme mentalnog zdravlja. Zdravstveni problemi posebno su evidentni kod starijih osoba.

Ljudi su izjavili da su se suočavali s preprekama u pristupu socijalnoj pomoći zbog administrativnih problema, udaljenosti, loših iskustava s institucijama i neuspelih pokušaja da ostvare svoja prava. Mnogi se osećaju obeshrabreno i ne veruju da će im institucije zaista pomoći.

Razlog za neposećivanje Doma zdravlja uglavnom je nedostatak dokumenata. Kod urgentnih slučajeva, korišćene su usluge hitne pomoći.

⁵¹ Analizirani podaci iz Objedinjenog izveštaja o radu ustanova za smeštaj odraslih i starijih u AP Vojvodini za 2023. godinu.

**Svratište pri Gerontološkom centru
posećuje 32% dosegnutih ljudi.**

Najčešće su navodili da im je važno što u Svratištu mogu dobiti usluge kupanja, suvi obrok, kuvano jelo (narodna kuhinja Crvenog krsta), garderobu.

Dok 21 dosegnuta osoba ne ispunjava uslove za korišćenje ove usluge, 31 osoba koja ispunjava uslove ne koristi ovu uslugu zbog nekih od navedenih razloga: nesloga među korisnicima; krađa od strane korisnika; nedostatak veša; nezadovoljstvo uslovima itd. Mnogi ljudi ne veruju da će dobiti adekvatnu pomoć zbog prethodnih loših iskustava.

**Prenočište koje organizuje CSR NS
posećuje 9% dosegnutih ljudi.**

Svi ljudi koji su posećivali Prenočište u trenutku realizacije istraživanja su dosegnuti.

Razlozi koje su nam intervjuisane osobe navodile za nekorišćenje Prenočišta jesu: deljenje prostora sa osobama koje su zavisne od alkohola ili droge; krađa od strane drugih korisnika; rano ustajanje (6.30); udaljenost; neposedovanje prijave na području Grada Novog Sada ili neposedovanje dokumenata uopšte; loša higijena.

Čak 59% dosegnutih ljudi oslanja se na usluge koje sprovode udruženja i kolektivi.

Kuhinja solidarnosti NS

35% dosegnutih ljudi koristi uslugu.

Kuhinja solidarnosti NS organizuje ručak svakog utorka i subote u prostorijama Omladinskog centra CK 13.

PHZ Novi Sad kroz projekat „Ruka za druga“

37% dosegnutih ljudi koristi uslugu.

PHZ organizuje ručak i druženje za osobe u situaciji beskućništva svakog petka i svake poslednje subote u mesecu.

Narodna kuhinja Crvenog krsta

12% dosegnutih ljudi koristi uslugu.

U saradnji s gradom obezbeđuje obroke za socijalno ugroženo stanovništvo.

Omladinski centar CK13 bio je lokacija gde su volonteri Kuhinje solidarnosti delili jakne i ćebad.

Obe usluge posećuju ljudi koji su u teškoj finansijskoj situaciji, dakle, ne isključivo u situaciji beskućništva.

Nije poznato pod kojim uslovima se ova usluga ostvaruje u Novom Sadu.

IV. POTREBE

- Šezdeset dvoje od 75 dosegnutih ljudi navelo je da im je potreban smeštaj. Samo osmoro ljudi potvrdilo je da zna za opciju socijalnog stanovanja, ali je niko od 75 sagovornika nije koristio. Postoji sumnja u mogućnost korišćenja ove opcije, kao i opšta obeshrabrenost u pogledu samog pokušaja. Mnogi smatraju da nemaju dovoljno prihoda da plaćaju rashode u vezi sa stanom.
- Pedeset petoro ljudi iskazalo je potrebu za garderobom i obućom. Četrdeset troje reklo je da im je potrebna mogućnost tuširanja, odnosno pristup kupatilu zarad održavanja higijene, a nešto manji broj ljudi naznačio je i da im je potrebna pomoć u higijenskim proizvodima. Usluge koje pružaju ovaj vid podrške oskudevaju sa određenim vrstama odeće i obuće, i imaju premale kapacitete za zadovoljenje higijenskih potreba, stoga je uvećanje ovih kapaciteta neophodno na nivou grada.
- Četrdeset devetoro ljudi označilo je da im je potrebna hrana. Uzimajući u obzir podatke iz prethodnog poglavlja – da 26 osoba koristi usluge Kuhinje solidarnosti NS, 28 osoba koristi usluge projekta „Ruka za druga“, a devet posećuje Crveni krst (Narodnu kuhinju), kao i da se mnogi ljudi oslanjaju na solidarnost pekara i građana, jasno je da ljudi zajednicu percipiraju kao važan resurs, ali i da je neophodno razmišljati o sistemskoj podršci u pogledu prevencije siromaštva i obezbeđivanja bezuslovnih usluga u kojima će odgovarajući obroci biti dostupni svima.
- Trideset devetoro ljudi iskazalo je potrebu za informatorom koji bi imao jasne upute o dostupnim uslugama. Shodno ovoj informaciji,

kao i uvidima iz poglavlja I, potrebno je sistematizovati informacije o dostupnim resursima u zajednici. Ne treba zanemariti ni potrebe za novcem, telefonima i ostalim u obrazloženju navedenim artiklima koji opet sagledavanjem i preraspodelom resursa mogu biti zadovoljene. U tom smislu, važni su i umrežavanje aktera i intenzivna saradnja zarad uvećanja resursa u zajednici.

- Trideset sedmoro ljudi treba pomoć pri nabavljanju lekova, a postoji potreba kod izvesnog broja ljudi i za psihološkom i psihijatrijskom podrškom, fizikalnom terapijom, stomatološkim uslugama. Uzimajući u obzir i prethodno predstavljene podatke da 45 dosegnutih ljudi ima zdravstvenu knjižicu (poglavlje II), a samo 35 posećuje Dom zdravlja (poglavlje III), postoji potreba za razvoj autrič integrisane, multidisciplinarnе usluge, čiji bi deo tima pružao zdravstveno savetovanje, osnovnu zdravstvenu negu i povezivao ljude sa zdravstvenim institucijama.
- Trideset jedna osoba iskazala je potrebu za dnevnom uslugom većeg kapaciteta, uređenijom, kojoj bi se pristupalo jednostavno, bez komplikovanih procedura, a gde bi bile dostupne usluge stručnih radnika i svakodnevno kupanje.
- Potrebu za podrškom pri zapošljavanju istaklo je 30 dosegnutih ljudi. Kao glavne prepreke za pronalaženje posla navodili su nedostatak ličnih dokumenata i nedovoljno informacija o dostupnim radnim mestima. Pravna pomoć neophodna je što govore i informacije o stepenu pravne vidljivosti dosegnutih ljudi, kao i 35 eksplicitnih iskaza u okviru ovog istraživanja.

Ako pogledamo iz ugla uzrasta: svih 12 dosegnutih ljudi mlađih od 34 godine navelo je da im je potreban smeštaj; 21 osoba od 24 osobe starije od 55 godina; i 29 osoba starosti između 34 godine i 55 godina.

Najveći broj ljudi (83%) naveo je da im je potreban smeštaj.

U pogledu poboljšanja životnih uslova, postoji potreba za rešavanjem stambenih problema, kao što su krov za kuću, sređivanje vodovodnih instalacija i kupatila.

„Nemam penziju tako da ne bih imao čime da plaćam račune i komunalije.“
„Ima još jedna osoba koja dve godine pokušava da dobije papire, stalno mu obećavaju, ali se ništa ne dešava. Tako da sam i ja odustao.“
„Rekli su mi u CSR: 'Daleko si ti od toga.'“

Posebno je važno istaći da je informacije o „socijalnom stanovanju“ imalo svega 11% dosegnutih osoba, ali su **mnogi, sasvim obeshrabreni u pogledu korišćenja ove opcije, izgubili poverenje u institucije** i imaju **niska očekivanja**. Niko od dosegnutih ljudi nije postao korisnik socijalnog stana. Jedna osoba je navela da je konkurisala pre osam godina, ali da nije dobila odgovor.

Mnogi smatraju da je teško doći do informacija o postojećim konkursima, a pojedini misle i da je upitna regularnost raspodele stanova. „Potrebna je veza za socijalni stan.“

Pojedini ljudi spomenuli su da su svesni toga da je bez redovnih prihoda nemoguće koristiti socijalni stan. „Izgubio sam socijalnu pomoć, penziju iz Hrvatske nisam regulisao, tako da ne bih ni mogao plaćati račune u stanu.“

Pomoć u garderobi (posebno nedostaju potkošulje, čarape i donji veš) i obući navelo je 73% ljudi. Većina ljudi navodila je da nalazi polovnu odeću pored kontejnera ili dobija od građana i to (po njihovim rečima) u veoma dobrom stanju.

Podrška u obezbeđivanju hrane navedena je kao **potreba od strane 65% ljudi**. S obzirom na to da su prihodi koje ljudi ostvaruju niski i neredovni, mnogi su navodili da do hrane dolaze tražeći je u kontejnerima, ili kroz donacije solidarnih građana i pekara, kao i korišćenjem dostupnih usluga u gradu.

Mogućnost tuširanja, kao pomoć koja bi im značila, navelo je 57% ljudi, a 51% izdvojio je kao potrebnu pomoć u higijeni (higijenskim proizvodima). Takođe, pomenuta je i potreba za pelenama za odrasle.

U pogledu mogućnosti održavanja higijene, mapirane su dve usluge: Svratiste i PHZ Novi Sad. Problem je mali kapacitet, te stoga i ograničenost korišćenja. Pojedini ljudi navodili su da ovo pitanje rešavaju zahvaljujući pomoći prijatelja. („Okupam se kod druga kada mu žena ode na posao, jer ne voli da im dolazim u stan.“)

Mapirane usluge koje pružaju ovaj vid podrške za odrasle u Novom Sadu jesu Svratiste, projekat „Ruka za druga“ koji sprovodi PHZ, ali, prema prikupljenim izjavama zaposlenih, postoji potreba za dodatnim donacijama. Tokom razgovora, nuđeni su vaučeri kojima su se mogli preuzeti jakne i čebad, kao i vaučeri za kupovinu u LIDL radnjama. Sedamdeset dvoje ljudi prihvatilo je vaučere.

Mapirane usluge koje obezbeđuju hranu jesu: aktivnosti kolektiva Kuhinja solidarnosti NS – utorkom i subotom ručak u Omladinskom centru CK 13, petkom i poslednje subote u mesecu ručak u PHZ, svakog dana Svratiste pri Gerontološkom centru. Takođe, pojedini korisnici dugo vremena borave na istim lokacijama i ljudi ih poznaju i pomažu im. Drugi dobijaju iz pekare sve što nije prodato u toku noći, neki opet kod pijace dobijaju jeftinije artikle itd. Važno je pomenuti i da PHZ svakog utorka na Limanu, u saradnji s Bankom hrane Vojvodine, organizuje podelu paketa hrane.

Informator kao pomoć koja bi bila potrebna izdvojilo je 52% intervjuisanih. Ovo posebno može biti značajno za ljude koji su kraće na ulici (41% osoba na ulici je manje od pet godina), kao i za one koji dolaze iz drugih opština i nedovoljno poznaju grad.

Jedini Informator koji je mapiran kroz istraživanje jeste Informator gradskog Centra za socijalni rad Novi Sad u kome postoje informacije o lokaciji, radnom vremenu i telefonu CSR NS; projektu „Putokaz“, koji sprovodi CSR NS (a uključuje psihosocijalnu podršku, privremeno prenoćište i terenski rad), Svratilištu, Prihvatištu i Domskom smeštaju. Takođe, ovaj informator sadrži opšte podatke o pravu na lična dokumenta, jednokratnoj socijalnoj pomoći i novčanoj socijalnoj pomoći.

Pomoć u pribavljanju lekova kao potrebu iskazalo je 49% ljudi. Starije osobe više su isticale potrebu za lekovima. Problem su terapija za ljude sa hroničnim bolestima i cena lekova ili participacije.

Od ukupnog broja dosegnutih ljudi 47% izjavilo je da im je potrebna pravna pomoć. Najčešće je to podrška oko pribavljanja dokumenata, a ljudima nedostaje i novac za plaćanje neophodnih taksi (npr. proglašavanje nevažeće lične karte, obezbeđivanje nove). Takođe, pravna pomoć im je neophodna za ostvarivanje prava na penziju, invalidsku penziju, sudske procese oko prava vlasništva nad imovinom.

Pored Centra za socijalni rad, kao adrese za ovo pitanje, i Svratilišta, udruženje Grupa B1 pružalo je besplatnu pravnu pomoć ljudima u situaciji beskućništva.

Uslugu Dnevnog centra ljudi su uglavnom povezivali sa Svratištem – 41% ljudi izjavio je da postoji potreba za mestom – dnevnim centrom, koji bi bio prostorno veći i uređeniji, a pristup usluzi jednostavan i bez komplikovane procedure, gde bi bile dostupne usluge stručnih radnika, nuđene aktivnosti za one koji žele da učestvuju, te gde bi se korisnici osećali uvaženo. Ljudi koji su iskazali potrebu za nekom vrstom dnevnog centra naglasili su da bi bilo važno da prostor bude bezbedniji, da postoji mogućnost socijalizacije, te da to bude siguran prostor bez vremenskog ograničenja boravka i s mogućnošću svakodnevnog kupanja. Posebno je iskazana potreba za mestom gde bi mogli da ostavljaju svoje stvari od vrednosti koje bi bile zaključane dok su u tom prostoru.

Pojedini ljudi navodili su da prodaju časopis *Liceulice*. Korisnici Svratišta imaju oglasnu tablu na kojoj se povremeno objavljuju informacije o sezonskim poslovima, ali im to nije dovoljno za stabilno zaposlenje. Prema informacijama dobijenim u razgovoru sa socijalnom radnicom CSR NS, u ovom smislu postoji prostor za unapređenje saradnje s Nacionalnom službom za zapošljavanje, a možda i kreiranje širokog partnerstva s više institucija i civilnim sektorom koji bi se bavio asistencijom pri zapošljavanju ljudi u situaciji beskućništva.

Četrdeset posto ljudi navelo je da im je potrebna pomoć pri zapošljavanju. Prema uvidima iz istraživanja, mlađi ljudi češće su iskazivali ovu potrebu, odnosno oni koji su kraće vreme boravili na ulici (šestoro od 30 ljudi koji su se izjasnili o ovoj vrsti podrške boravi na ulici duže od 15 godina). Kao glavne prepreke za pronalaženje posla navodili su nedostatak ličnih dokumenata i nedovoljno informacija o dostupnim radnim mestima. Takođe, kao prepreku su navodili i zdravstvene probleme. Najčešće su isticali da bi mogli ponovo da rade u svojim bivšim firmama, poput Gradske čistoće, Gradskog zelenila, firmi za obezbeđenje objekata i u sličnim preduzećima.

Pomoć psihologa navelo je 11% ljudi, a 9% da bi im značila pomoć psihijatra. Ljudi koji su prepoznali značaj ove usluge imali su dodir s ovim uslugama u prošlosti. Takođe, imaju potrebu za dodatnim uslugama u zdravstvenoj zaštiti, uključujući stomatološke usluge, psihološku podršku i pomoć za decu, kao i pristup fizikalnoj terapiji i medicinskim sredstvima poput naočara za vid.

Od ostalih mapiranih potreba koje nisu bile ponuđene upitnikom, ljudi su najčešće navodili da su im potrebni: peć, drva za ogrev, bojler, šporet, mašina za veš. Osim toga, potrebni su im novac i mobilni telefon.

PREPORUKE⁵²

Neophodno je dalje razvijati partnerstva između ljudi u situaciji beskućništva (kao i ljudi u riziku od beskućništva), ustanova i usluga javnog sektora, i udruženja, organizacija, fondacija i kolektiva koji pružaju podršku ljudima u situaciji beskućništva. Potencijalno, mogu se razvijati i izvesni protokoli o saradnji koji bi doveli do kontinuiranog praćenja potreba i participativnog razvoja politika i praksi.

U analiziranim dokumentima i izveštajima ne vidi se da postoji jasna i sistematizovana saradnja između institucija, kao i između institucija i drugih aktera. Iako se u pojedinim dokumentima prepoznaju značaj i šansa koje predstavlja nevladin sektor (npr. Planom razvoja Vojvodine 2022–2030. godine), nedostaju informacije o mehanizmima saradnje. Važno je graditi partnerski odnos s ljudima u situaciji beskućništva, koji bi osigurao deljenje informacija i obezbedio čuvanje dostojanstva ljudi i svrsishodni razvoj politika, programa i usluga. Sprovođenje ovog istraživanja doprinelo je upoznavanju ljudi na ulicama, mapiranju potreba i međusobnom umrežavanju aktera iz javnog i nevladinog sektora. Potrebno je kontinuirano uvažavati činjenicu da

---

⁵² Preporuke su izvedene iz ukupnih uvida proizašlih iz istraživanja. U skladu s principima saradnje i poštovanja dostojanstva ljudi, nakon što je tekst pripremljen, organizovan je sastanak u prostorijama PHZ odnosno usluge „Ruka za druga“ radi predstavljanja preporuka i obezbeđivanja mogućnosti da ljudi koji su učestvovali u istraživanju daju komentare na preporuke odnosno naglase šta smatraju da je važno istaći. Na sastanku održanom 30. 8. 2025. učestvovalo je petnaestak ljudi dosegnutih tokom istraživanja, terenski tim EHO-a i predstavnica Mreže („Adre“). Sastanku je prisustvovao i deo tima „Ruka za druga“, kojima još jednom zahvaljujemo na gostoprimstvu.

su ljudi u situaciji beskućništva najveći eksperti za ovo pitanje, obezbediti saradnju i transparentnost u razvoju stambenih i socijalnih politika koje imaju ulogu u prevenciji beskućništva, razvijati sistemsku podršku i solidarnost.

Potrebno je razvijati uslugu koja bi obezbedila informacije i besplatnu pravnu pomoć za ljude u situaciji beskućništva.

Kao urgentnom pitanju treba pristupiti deljenju informacija s ljudima u situaciji beskućništva o njihovim pravima i dostupnim resursima, kao i stručnih znanja koja im mogu biti korisna, s ciljem osnaživanja i dugoročnog uticaja na njihove živote.

Uz to, potrebno je hitno obezbediti kontinuiranu pravnu pomoć ljudima korišćenjem autrič metode rada, uz osiguranje neophodnih finansijskih sredstava za obezbeđivanje ličnih dokumenata. Idealno bi bilo ovakvu uslugu povezati sa ostalim uslugama u zajednici, radi sinergije u delovanju.

Neophodno je razvijati nove integrisane, multidisciplinarne, rodno osetljive (autrič i stacionarne) usluge u saradnji s ljudima u situaciji beskućništva i ljudima u riziku od beskućništva, uz svest o važnosti geografske rasprostranjenosti i kontinuiranog pružanja usluga, i pristup uslugama bez uslovljavanja.

Istražene potrebe ljudi nedvosmisleno govore o važnosti daljeg razvoja usluga, posebno integrisanih stacionarnih i autrič usluga koje će biti u mogućnosti da odgovore na raznovrsne individualne potrebe ljudi (higijena, garderoba, obuća, hrana, briga o fizičkom i mentalnom zdravlju, pomoć pri zapošljavanju i druge vrste podrške spram potreba o kojima su informacije prikupljene kroz ovo istraživanje – poglavlje IV). Takve usluge neophodno je podržati sistemski, radi njihove održivosti, a ne putem projektnog, nesigurnog finansiranja. Kada je reč o stacionarnim uslugama, voditi računa i o fizičkoj pristupačnosti, jer nemali broj osoba u situaciji beskućništva ima problema s kretanjem ili koristi pomagala. Dokumenti poput Plana razvoja AP Vojvodine 2022–2030. godine (2023) nameću zaključak da postoji namera dizajniranja određenih socijalnih usluga odnosno unapređenja postojećih usluga usmerenih ka „socijalno ugroženim kategorijama stanovništva“.

Potrebno je raditi na unapređenju uslova u postojećoj usluzi Svratistište pri Gerontološkom centru spram prikupljenog fidbeka i obezbeđivanju bezuslovnog pristupa, kao i održivosti usluge.

Usluga Svratistište mora biti dostupna svim ljudima u situaciji beskućništva bez obzira na to imaju li prebivalište u Novom Sadu. Obezbediti barem još jednu lokaciju u gradu za funkcionisanje Svratistišta i/ili povećati prostorne kapacitete postojeće usluge (posebno povećati broj kupatila, prostora za različite sadržaje i za rad stručnih radnika). Obezbediti ormariće za čuvanje ličnih stvari. Obezbediti neophodne količine veša, čarapa, donjih delova trenerke i obuće za korisnike Svratistišta uz saradnju s različitim akterima u zajednici. Razvijati fidbek mehanizme i partnerski odnos kojim bi se usluga kontinuirano participativno razvijala spram potreba ljudi koji je koriste (od lokacije, aktivnosti, potrebnog stručnog osoblja i drugo).

Neophodno je raditi na unapređenju uslova u postojećoj usluzi Prenocište spram prikupljenih podataka i obezbeđivanju održivosti ove usluge, kao i njenog kontinuiranog sprovođenja tokom cele godine.

Omogućiti korišćenje usluge Prenocišta svim osobama kojima je ova usluga potrebna tokom cele godine.⁵³ Unaprediti uslove, odnosno delegirati odgovarajuće objekte u vlasništvu grada za potrebe realizacije usluge Prenocište, s obzirom na to da montažni objekti (kontejneri) nisu adekvatan smeštaj koji čuva dostojanstvo ljudi. Obezbediti objekte za sprovođenje usluge Prenocište i na drugim lokacijama kako bi bila obezbeđena geografska pristupačnost osobama koje gravitiraju ka drugim delovima grada. Produžiti vreme predviđeno za korišćenje Prenocišta barem za dva sata dnevno tj. da radno vreme bude od 19.00 do 9.00, jer je rano zatvaranje usluge bilo navedeno kao razlog nekorišćenja od strane ljudi. Osigurati mogućnost da osobe koje se međusobno podržavaju – spavaju u grupi,

---

⁵³ Prilikom avgustovskog razgovora s ljudima u situaciji beskućništva, naglasili su koliko je važno da i Prenocište funkcioniše tokom cele godine. Napomenuli su da su letnje temperature veoma visoke i teško podnošljive.

budu u istom prostoru prilikom noćenja u Prenocištu. Obezbediti uslove za tuširanje i u okviru ove usluge, jer su ukupni kapaciteti za održavanje higijene na nivou grada, prema kazivanju ljudi, nedovoljni.⁵⁴ Obezbediti ormariće za čuvanje ličnih stvari kako bi se sprečile krađe, što je opet jedan od navedenih razloga za nekorišćenje usluge. Osigurati neophodne količine posteljine i čebadi za Prenocište, i razmotriti mogućnosti za obezbeđivanje mašina za njihovo pranje.

Važno je istražiti pitanje pristupačnosti programa stambene podrške za ljude u situaciji beskućništva u Novom Sadu i inicirati promene u pravcu obezbeđivanja veće pristupačnosti, kao i inovativnih programa podrške u pogledu stanovanja.

Prema dostupnim podacima ostaje nejasno da li među korisnicima bilo kog vida stambene podrške ima i ljudi u situaciji beskućništva. Takođe, prisustvo niske informisanosti ljudi koji borave na ulicama i nedovoljno dostupnih informacija o ovim mogućnostima zahtevaju rad na informisanju ljudi. Postoji potreba i za razvijanjem raznovrsnih opcija za stanovanje koje ne bi imale stroge administrativne uslove, odnosno barijere za pristup istim, ni troškove u vezi s korišćenjem usluge. Takođe, važno je imati na umu problem nedovoljne podrške ljudima u procesu reintegracije po izlasku iz penalne ustanove, kao i visok nivo stigmatizacije, te ograničene mogućnosti za nalaženje stana i zaposlenja. Uz spremnost na inovativnost i istraživanje primera dobre prakse van Srbije, različite opcije stambene podrške mogle bi značajno da unaprede živote ljudi kroz obezbeđivanje uslova za dostojanstven život.

Neophodno je zagovarati integraciju pitanja beskućništva u sve relevantne planove, politike i programe s ciljem razvoja mera prevencije beskućništva i sveobuhvatne podrške ljudima u situaciji beskućništva. Takođe, od velikog je značaja obezbeđivanje edukacija za stručnjake koji rade u različitim sektorima

---

⁵⁴ Problem nedovoljnog broja dostupnih usluga u kojima se može održavati higijena (i nedovoljnog broja kupatila unutar postojećih usluga koje omogućavaju tuširanje) posebno je istaknut u ovom razgovoru.

(socijalne i zdravstvene zaštite, zapošljavanja, policije itd.), koje bi imale za cilj da ih informišu o beskućništvu kao društvenom problemu i senzibilišu o problemima s kojima se ljudi u situaciji beskućništva suočavaju.⁵⁵

Važno je obezbediti razvoj mera prevencije kroz borbu protiv siromaštva uz pravedniju distribuciju resursa, viši stepen socijalne sigurnosti za sve ljude, pravnu i administrativnu vidljivost, mreže usluga koje bi bile podrška ljudima koji su u riziku od beskućništva i ljudima koji se već nalaze u situaciji beskućništva. Takođe, neophodno je pružiti informacije i obuke ljudima koji rade sa ljudima u situaciji beskućništva.

Neophodno je zagovarati sistemske mere koje bi unapredile sistem socijalne sigurnosti i smanjile rizik od beskućništva, npr. za ljude koji rade poslove bez ugovora („na crno“).

Prekarni poslovi ne obezbeđuju socijalnu sigurnost, a teški fizički poslovi poput građevinskih radova nose i povećani rizik od povreda, bez mogućnosti pravne zaštite u situacijama kada ljudi nemaju adekvatne ugovore. Potrebno je okupiti aktere koji će zajednički zagovarati unapređenje uslova rada, pravne vidljivosti i socijalne sigurnosti radnika koji su češće od drugih bez adekvatnih ugovora o radu.

Prioritetno je obezbediti da lekovi i druga medicinska sredstva i pomagala budu dostupni ljudima bez nadoknade.

Ljudi nemaju dovoljno novca da plate lekove koje im lekari prepisuju, kao ni druga medicinska sredstva neophodna za dostojanstven život.⁵⁶

---

⁵⁵ Potreba za obukama naglašena je u toku avgustovskog razgovora s ljudima koji su učestvovali u istraživanju i osobljem „Ruke za druga“.

⁵⁶ Prilikom avgustovskog razgovora s ljudima u situaciji beskućništva ova potreba je posebno istaknuta kao prioritarna.

Potrebno je realizovati kampanje zarad podizanja svesti građana o problemu beskućništva kao društvenom problemu.

Rad na razbijanju predrasuda i stigme i prevenciji dehumanizacije. Edukacija građana o beskućništvu kao društvenom, a ne individualnom problemu. Informisanje građana o dostupnim uslugama i načinima kako se mogu uključiti u borbu protiv beskućništva. Uključivanjem volontera u pojedine aktivnosti aktera koje pružaju podršku može dodatno proširiti kapacitete timova, dok bi se uporedo smanjivala socijalna distanca i uvećavao socijalni kapital ljudi.

BIBLIOGRAFIJA

(prema redosledu pominjanja u tekstu)

Bilinović Rajačić, A. i Čikić, J. (2021). *Beskućništvo: teorija, prevencija, intervencija*. Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadu – Filozofski fakultet.

Link: **BESKUĆNIŠTVO TEORIJA, PREVENCIJA, INTERVENCIJA | Digitalna biblioteka** (pristupljeno 15. 6. 2025).

Jugović, A., Luković, M. (2012). „Fenomenologija beskućništva u savremenom društvu“. *Socijalna misao* 4/2012.

Link: www.jugovic.fasper.bg.ac.rs/wp-content/uploads/2016/10/BESKUCNISTVO-Socijalna-misao-2012.pdf (pristupljeno 15. 6. 2025).

Zakon o stanovanju i održavanju zgrada. „Službeni glasnik RS“, br. 104/16 i 9/20 – dr. zakon.

Link: paragraf.rs/propisi/zakon_o_stanovanju_i_odrzavanju_zgrada.html (pristupljeno 15. 6. 2025).

Inicijativa za ekonomska i socijalna prava A11

www.a11initiative.org (pristupljeno 12. 12. 2025).

„ADRA – Adventistički razvojni i humanitarni rad“

www.adra.org.rs (pristupljeno 12. 12. 2025).

Klikaktiv – Centar za razvoj socijalnih politika

Link: www.klikaktiv.org (pristupljeno 12. 12. 2025).

Liceulice

Link: www.liceulice.org (pristupljeno 12. 12. 2025).

PIN – Mreža psihosocijalnih inovacija

Link: www.psychosocialinnovation.net (pristupljeno 12. 12. 2025).

Caritas Srbije

Link: www.caritas.rs (pristupljeno 12. 12. 2025).

Omladinski centar CK13

Link: www.ck13.space (pristupljeno 12. 12. 2025).

Kuhinja solidarnosti NS

Link: www.facebook.com/kuhijasolidarnosti/ (pristupljeno 12. 12. 2025).

Mreža za borbu protiv beskućništva

Linkovi: www.facebook.com/people/Mreža-za-borbu-protiv-beskućništva/61552162610432

www.instagram.com/mrezabeskucnistvo (pristupljeno 12. 12. 2025).

Grupa Budi jedan

www.groupb1.org (pristupljeno 12. 12. 2025).

Ekumenska humanitarna organizacija

Link: www.ehons.org (pristupljeno 12. 12. 2025).

Vasilijić, M. (2021). *Priručnik o outreach radu – organizovanje, sprovođenje i razvoj outreach programa*. Beograd: Tim za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva Vlade Republike Srbije, Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH.

Link: www.socijalnoukljucivanje.gov.rs/wp-content/uploads/2021/05/Prirucnik_o_outreach_radu-organizovanje_sprovođenje_i_razvoj_outreach_programa.pdf (pristupljeno 15. 6. 2025).

Protestantska Hrišćanska Zajednica, Projekat „Ruka za druga“

Link: www.facebook.com/groups/2293957197283549/ (12. 12. 2025).

Plan razvoja AP Vojvodine 2023–2030. godine (2023). Novi Sad: Pokrajinski sekretarijat za regionalni razvoj, međuregionalnu saradnju i lokalnu samoupravu.

Link: api.vojvodina.gov.rs/wp-content/uploads/2023/06/PlanRazvojaAPV2023-2030.pdf (pristupljeno 30. 3. 2025).

Mapiranje usluga i programa socijalne zaštite u nadležnosti jedinica lokalne samouprave u AP Vojvodini. Novi Sad: Pokrajinski zavod za socijalnu zaštitu.

Link: [МАПИРАЊЕ-УСЛУГА-И-ПРОГРАМА-СОЦИЈАЛНЕ-ЗАШТИТЕ-У-НАДЛЕЖНОСТИ-ЈЕДИНИЦА-ЛОКАЛНЕ-САМОУПРАВЕ-У-АП-ВОЈВОДИНИ-1.pdf](#) (30. 3. 2025).

Objedinjeni izveštaj o radu lokalnih pružalaca usluga socijalne zaštite u AP Vojvodini za 2023. godinu. Novi Sad: Pokrajinski zavod za socijalnu zaštitu.

Link: [Обједињени-извештај-о-локалним-услугама-у-АП-Војводини-2023-1.pdf](#) (pristupljeno 30. 6. 2025).

Objedinjeni izveštaj o radu ustanova za smeštaj odraslih i starijih u AP Vojvodini za 2023. godinu. Novi Sad: Pokrajinski zavod za socijalnu zaštitu.

Link: **Обједињени-извештај-о-раду-установа-за-смештај-одраслих-и-старијих-корисника-у-АП-Војводини-за-2023.-годину.pdf** (pristupljeno 30. 3. 2025).

Plan razvoja Grada Novog Sada za period 2023–2030. godine. (2023). „Službeni list grada Novog Sada“, broj 58/22.

Link: **novisad.rs/sites/default/files/attachment/sl-58-2023_0.pdf** (pristupljeno 30. 3. 2025).

Odluka o stambenom zbrinjavanju na teritoriji Grada Novog Sada kao vid stambene podrške. „Službeni list Grada Novog Sada“, broj 20/23.

Link: **demo.paragraf.rs/demo/combined/Old/t/t2023_05/NS_020_2023_002.htm** (pristupljeno 30. 3. 2025).

Pravilnik o stambenom zbrinjavanju. „Službeni list Grada Novog Sada“, broj 54/23.

Link: **demo.paragraf.rs/demo/combined/Old/t/t2023_11/NS_054_2023_001.htm** (pristupljeno 30. 3. 2025).

Zdravstveno stanje stanovništva Grada Novog Sada 2019. godine. (2020). Novi Sad: Institut za javno zdravlje Vojvodine.

Link: **izjv.org.rs/publikacije/Zdravstveno_stanje_stanovnistva/Novi_Sad/NoviSad_2020.pdf** (pristupljeno 30. 3. 2025).

Program unapređenja socijalne zaštite Grada Novog Sada u 2024. godini. „Službeni list Grada Novog Sada“, broj 2/24.

Link: **demo.paragraf.rs/demo/combined/Old/t/t2024_01/NS_002_2024_001.htm** (pristupljeno 30. 3. 2025).

Izveštaj o radu Centra za socijalni rad Grada Novog Sad za 2023. godinu (2024). Novi Sad: Centar za socijalni rad Grada Novog Sada.

Link: **Izvestaj-o-radu-Nov-Sad-2023.pdf** (pristupljeno 30. 3. 2025).

Izveštaj o radu ustanove Gerontološki centar „Novi Sad“ za 2024. godinu. (2025). Novi Sad: Ustanova socijalne zaštite Gerontološki centar „Novi Sad“.

Link: **ГЕРОНТОЛОШКИ ЦЕНТАР „НОВИ САД“ НОВИ САД** (pristupljeno 30. 3. 2025).

Izveštaj o radu Centra za socijalni rad Grada Zrenjanina za 2023. godinu. (2024). Republika Srbija Autonomna Pokrajina Vojvodina Centar za socijalni rad Grada Zrenjanina.

Link: **http://csr-zrenjanin.org.rs/wp-content/uploads/2024/04/22-седница-Извештај-о-раду.pdf** (pristupljeno 30. 3. 2025).

Grad Novi Sad. (2017). *Radionica povodom izrade plana javnog zdravlja grada.*

Link: **РАДИОНИЦА ПОВОДОМ ИЗРАДЕ ПЛАНА ЈАВНОГ ЗДРАВЉА ГРАДА | Novi Sad** (pristupljeno 12. 12. 2025).

Zdravstveni profil Grada i okvir gradskog plana za zdravlje. (2016). Novi Sad: Institut za javno zdravlje Vojvodine.

Link: izjv.org.rs/app/novisad-zdravgrad/Zdravstveni_profil_NS.pdf (pristupljeno 30. 6. 2025).

Odluka o budžetu Grada Novog Sada za 2024. godinu. „Službeni list Grada Novog Sada“, broj 59/23.

Link: skupstina.novisad.rs/wp-content/uploads/2023/12/Odluka-o-budzetu-GNS-za-2024.-godinu.pdf?lang=lat (pristupljeno 30. 6. 2025).

Patrija

Link: [Udruženje građana „Patrija“ | Novi Sad | Facebook](#) (pristupljeno 12. 12. 2025).

Pravilnik o bližim uslovima i standardima za pružanje usluga socijalne zaštite. „Službeni glasnik RS“, br. 42/13, 89/18 i 73/19.

Pravilnik o bližim uslovima i standardima za pružanje usluga socijalne zaštite (pristupljeno 12. 12. 2025).

Centar za pružanje usluga „Most“ u Zrenjaninu

Link: [Прихватилиште за стара и одрасла лица – Centar Most](#) (pristupljeno 12. 12. 2025).

Gerontološki centar „Novi Sad“

Link: [Gerontološki centar „Novi Sad“](#) (pristupljeno 12. 12. 2025).

